

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om allmänt bostadsbidrag ändras. Propositionen grundar sig på regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Det föreslås att villkoren för att få bostadsbidrag ändras i syfte att balansera statsfinanserna. Inverkan av de inkomster som påverkar bidraget skärps, bidragsprocenten sänks och förvärvsinkomstavrdraget slopas. Kommungruppstillsörigheten i fråga om bostadsbidraget ändras för huvudstadsregionens del. Dessutom föreslås det att det allmänna bostadsbidraget för ägarbostäder dras in. Genom att slopa förvärvsinkomstavrdraget samt bostadsbidraget för ägarbostäder riktas bidraget till de hushåll som är minst bemedlade och har de minsta inkomsterna. Bestämmandet av den bassjälvriskandel som påverkar bidragsbeloppet ändras så att konsekvenserna av andra ändringar är lindrigare för barnfamiljer.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 april 2024. Bestämmelserna i 7 och 9 §, 12 § 6 mom. och 52 § avses träda i kraft den 1 september 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
3 Målsättning	8
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	8
4.1 De viktigaste förslagen.....	8
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	9
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	9
4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen.....	9
4.2.1.2 Konsekvenser för statens och kommunernas utgifter	20
4.2.1.3 Konsekvenser för sysselsättningen och de ekonomiska incitamenten att arbeta ..	21
4.2.1.4 Konsekvenser för bostadsmarknaden.....	22
4.2.2 Konsekvenser för Folkpensionsanstalten.....	22
4.2.3 Konsekvenser för besvärinstanserna	22
5 Alternativa handlingsvägar.....	22
6 Remissvar	23
7 Specialmotivering.....	23
8 Ikraftträdande.....	25
9 Verkställighet och uppföljning	25
10 Förhållande till andra propositioner.....	25
10.1 Samband med andra propositioner.....	25
10.2 Förhållande till budgetpropositionen	25
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	25
LAGFÖRSLAG	31
Lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag.....	31
BILAGA	34
PARALLELLEXT	34
Lag om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag.....	34

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Syftet med propositionen är att genomföra en del av de åtgärder för att balansera upp statsfinanserna som gäller det allmänna bostadsbidraget och som anges i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpo regering.

I regeringsprogrammet konstateras att skuldkvoten inom de offentliga finanserna över de senaste cirka femton åren har ökat avsevärt. Försörjningskvoten har dessutom försämrats, vilket har lett till att den offentliga sektorns utgifter har ökat snabbare än inkomsterna och att det har uppstått ett stort strukturellt underskott i de offentliga finanserna. De utgifter som befolkningens stigande ålder medför kommer att fortsätta öka över de kommande åren och årtiondena. Det ökande skuldbeloppet tillsammans med den höga räntenivån medför dessutom en betydande ökning av statens utgifter för skuldhantering. Inom de närmaste åren kommer den offentliga ekonomin därtill att belastas av flera omfattande upphandlingar som hänför sig till säkerhet. Om inte betydande åtgärder vidtas, kommer de offentliga finanserna alltjämt att ha stora underskott och skuldkvoten kommer att fortsätta öka, vilket försämrar den offentliga ekonomins förutsättningar att trygga välfärdssamhällets funktionsförmåga under och efter eventuella kriser. I regeringsprogrammet konstateras vidare att även om sysselsättningsgraden har ökat betydligt under de senaste åren, så är arbetslöshetsgraden fortfarande hög och det råder brist på kompetent arbetskraft.

Enligt regeringsprogrammet är prioriteringarna i regeringens ekonomiska politik ekonomisk stabilitet, sysselsättning, ekonomisk tillväxt och tryggnad av välfärdstjänsterna. I sitt program förbinder regeringen sig till att balansera upp de offentliga finanserna för att säkerställa medborgarnas välfärd och en hållbar ekonomisk utveckling. Regeringens sysselsättnings- och tillväxtåtgärder i kombination med direkta anpassningsåtgärder skapar förutsättningar för en balansering av de offentliga finanserna år 2031.

I regeringsprogrammet sägs också att det för att stoppa utvecklingen med avseende på skuldsättningen förutsätts att de offentliga finanserna stärks med sammanlagt nio miljarder euro över två valperioder. Regeringens mål är att stärka de offentliga finanserna med sex miljarder euro inom denna valperiod. Enligt regeringsprogrammet är målet på längre sikt att balansera upp de offentliga finanserna och vända skuldkvoten i en sjunkande riktning, till samma nivå som i resten av Norden.

Regeringen har i sitt program beslutat om anpassningsåtgärder för att stärka de offentliga finanserna på ett sätt som stabiliserar skuldkvoten. I syfte att uppnå målet har regeringen beslutat om genomförande av en omfattande helhet av strukturella reformer.

I avsnitt 4.3 i regeringsprogrammet, Social trygghet som uppmuntrar till arbete, fastställs att den sociala tryggheten ska reformeras så att systemet blir enklare och i högre grad uppmuntrar till arbete. Som en del av denna helhet genomförs en totalreform av bostadsbidraget i syfte att rikta bidraget till de mest behövande grupperna.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten.

Utkastet till regeringens proposition var på remiss den 8–20 september 2023. Yttrande om lagförslaget har begärts av miljöministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, finansministeriet, Folkpensionsanstalten, Finlands Kommunförbund, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Alliansi ry, Finlands studentkårers förbund (FSF) rf, Vuokralaiset VKL ry, Asukasliitto ry, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet (ARA), Finlands Fastighetsförbund rf, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry, Suomen Vuokranantajat ry, Institutet för hälsa och välfärd, nätverket för familjers diversitet och barnombudsmannen. Yttrandena och andra arbetsdokument finns på följande webbplats: <https://stm.fi/sv/projekt?tunnus=STM056:00/2023>.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Enligt 7 § i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) kan bostadsbidrag betalas ut för hyresbostäder, bostadsrättsbostäder och ägarbostäder. Bidragsbeloppet är enligt 8 § i samma lag 80 procent av de godtagbara boendeutgifterna, men högst det lagfästa maximibeloppet med avdrag för en bassjälvriskandel som avses i 16 §. Bassjälvriskandelen är 42 procent av de inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget, med avdrag för det inkomstbelopp som berättigar till fullt bidrag, står det i 16 §.

I juni 2023 betalades det ut bostadsbidrag till 383 361 hushåll. Av dessa bodde 366 501 hushåll, dvs. mer än 95 procent, i hyresbostad och 16 860 hushåll i ägarbostad. Det allmänna bostadsbidraget har till stor del etablerat sig som ett bidrag för hyresboende. I en internationell jämförelse är möjligheten att få bostadsbidrag för ägarboende ett sällsynt undantag.

De maximibelopp som ska beaktas i bostadsbidraget beror på vilken kommun bostaden finns i. Kommunerna är indelade i fyra kommungrupper. Helsingfors bildar en egen kommungrupp (kommungrupp I), medan den övriga huvudstadsregionen bildar grupp II. Kommungrupp III består av övriga städer och grupp IV av övriga kommuner.

Enligt lagens 13 § dras 300 euro av från löneinkomsterna och företagarinkomsterna för en medlem i hushållet när beloppet på bostadsbidraget beräknas. Tanken har varit att ett sådant avdraget motiverar till arbete och mottagande av arbete.

Av bild 1 framgår det hur hushållen med allmänt bostadsbidrag fördelade sig efter typen av hushåll i slutet av 2022. Största delen, 73 procent, av bidragstagarna var ensamboende. Den näst vanligaste typen av hushåll var ensamföräldrarna. De utgjorde omkring 15 procent av de bidragstagande hushållen.

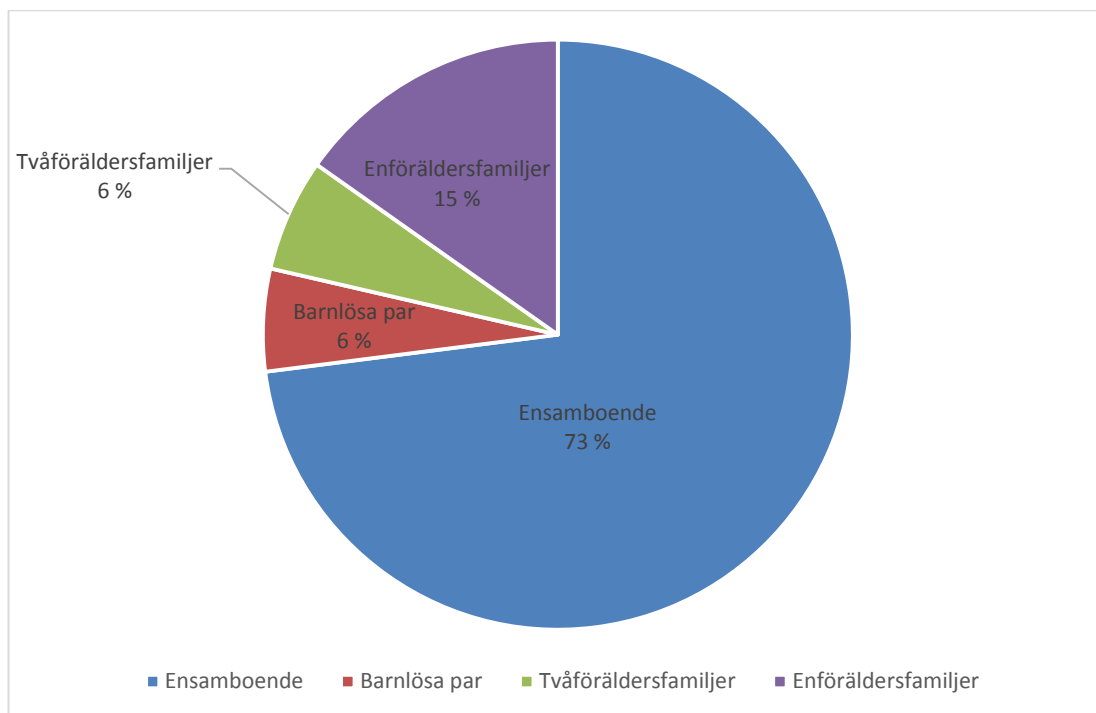

Bild 1. Mottagare av allmänt bostadsbidrag efter hushållstyp i slutet av 2022. Källa: Kelasto.

Av bild 2 framgår det hur hushållen med allmänt bostadsbidrag fördelade sig efter livssituation i slutet av 2022. Siffrorna är indikativa, eftersom det i fråga om flerpersonshushåll inte entydigt går att definiera om hushållet är exempelvis ett studerandehushåll eller ett arbetande hushåll.

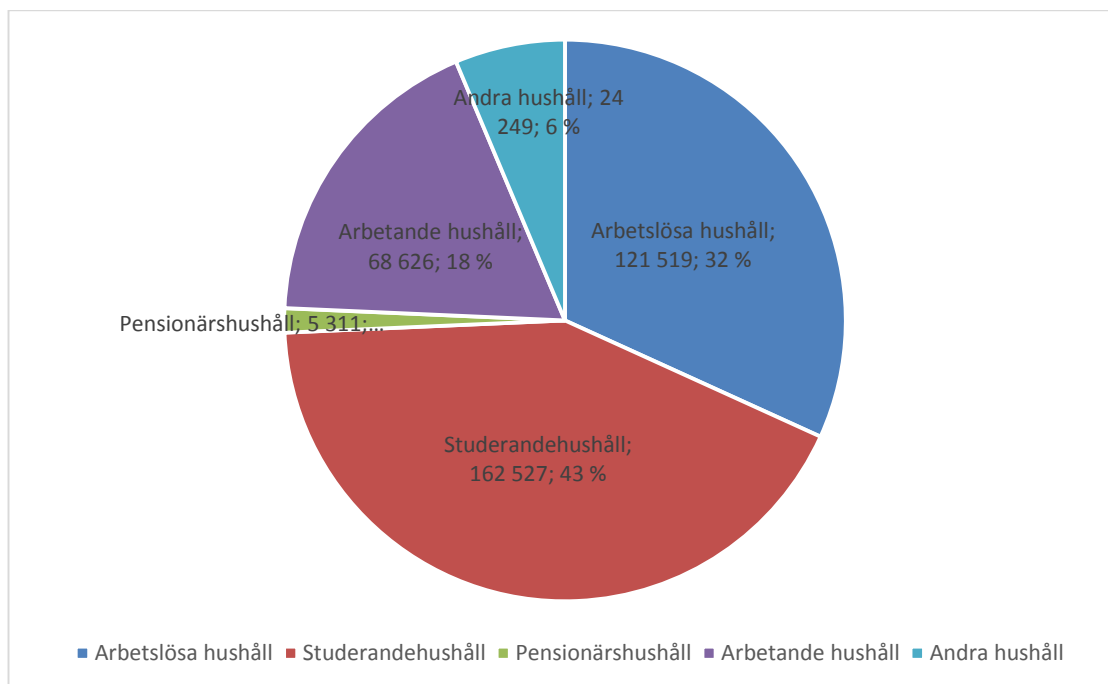

Bild 2. Hushåll med allmänt bostadsbidrag efter livssituation i slutet av 2022. Källa: Kelasto.

Av bild 3 framgår utvecklingen av antalet hushåll med allmänt bostadsbidrag från och med 1995. Bakom den stigande trenden under de tolv senaste åren ligger i synnerhet ändringar i lagstiftningen. Lagen om allmänt bostadsbidrag sågs över totalt 2015, och då infördes ett förvärvsinkomstavgift, vilket höjde den övre gränsen för de bidragsberättigande inkomsterna och därmed ökade antalet bidragstagare. År 2017 började det allmänna bostadsbidraget även gälla de studerande, vilket ökade antalet bidragstagare markant. Sedan 2017 har antalet mottagare varit relativt stabilt, och variationen i antal beror främst på den topp i antalet mottagare som följde på pandemin 2020–2021.

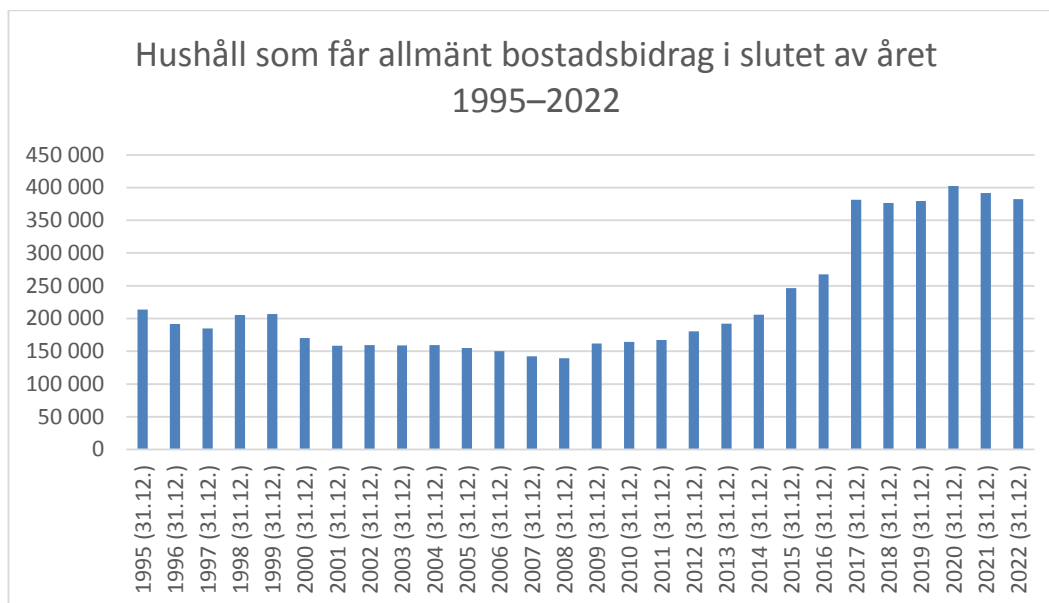

Bild 3. Bidragstagande hushåll 1995–2022. Källa: Kelasto.

Av bilderna 4 och 5 framgår det genomsnittliga bostadsbidraget respektive de totala utgifterna för bidraget 1995–2022. Det genomsnittliga bidraget har legat på en relativt oförändrad nivå sedan förvärvsinkomstavrdraget infördes, och utgiftsökningen har drivits på av systemet också börjat gälla studerande och av det ökade antalet bidragstagare till följd av införandet av förvärvsinkomstavrdraget.

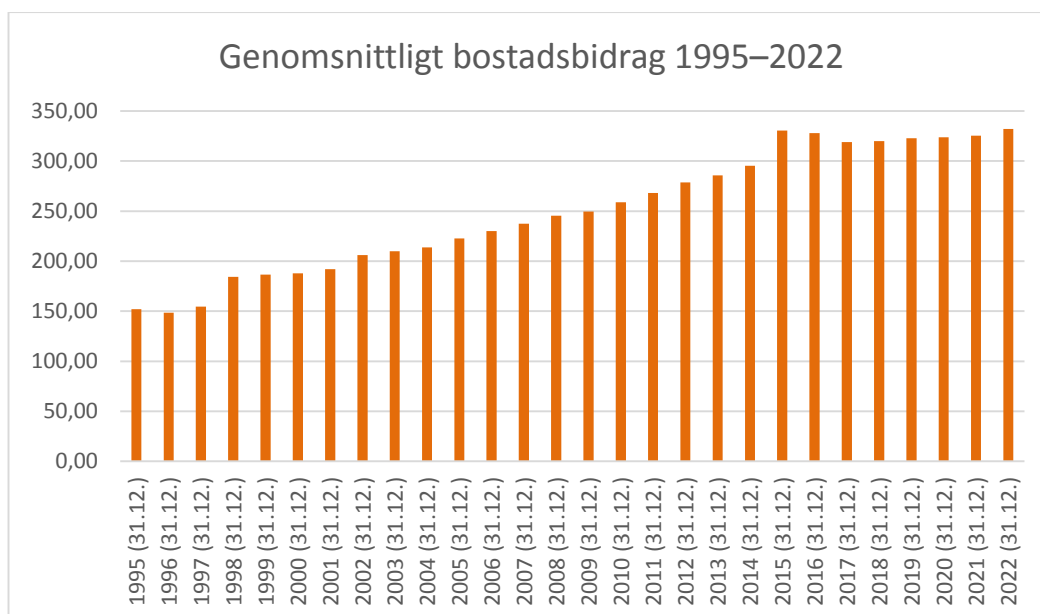

Bild 4. Det genomsnittliga bostadsbidraget 1995–2022. Källa: Kelasto.

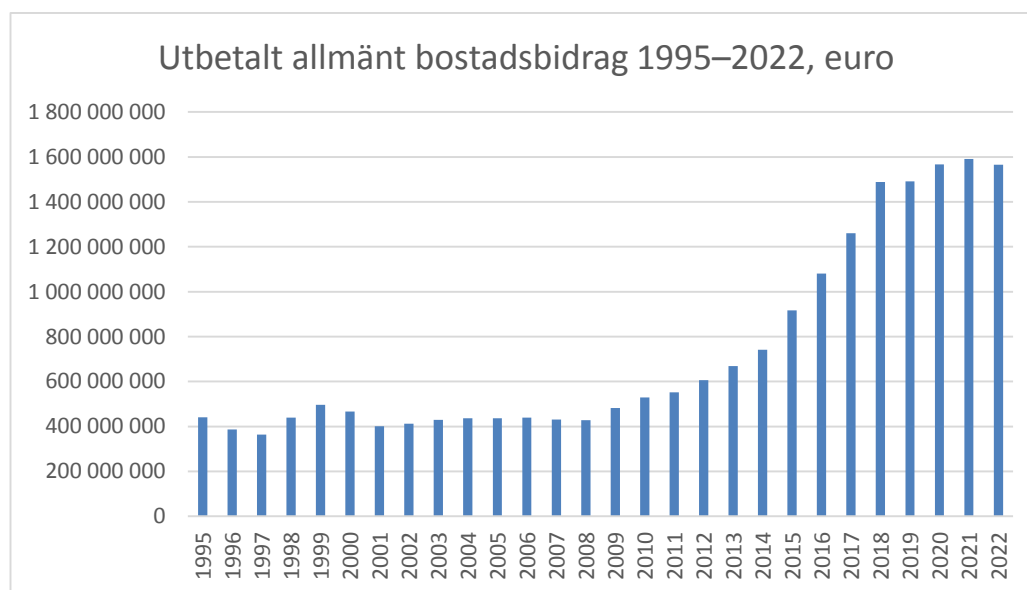

Bild 5. Utbetalt allmänt bostadsbidrag 1995–2022. Källa: Kelasto.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att balansera upp statsfinanserna och att dämpa en kraftig ökningen av utgifterna för bostadsbidrag.

Enligt förslaget avskaffas bostadsbidraget för ägarbostäder, och avsikten är då att rikta bidraget till de mest låginkomsttagande och minst bemedlade bidragstagarna. Förvärvsinkomstavrdraget slopas för att öka incitamenten till heltidsarbete.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Enligt förslaget ska bostadsbidraget för ägarbostäder avskaffas. Med ägarbostäder avses aktielägenheter, dvs. bostäder i ett hus som ägs av ett bostadsaktiebolag eller ett bostadsandelslag, och andra ägarbostäder, dvs. främst egnahemshus och liknande.

Dessutom är det meningen att ersättningsprocenten på bostadsbidraget sänks från nuvarande 80 till 70 procent. Bostadsbidraget ska således i fortsättningen alltid uppgå till 70 procent av skillnaden mellan de faktiska boendeutgifterna, upp till maximibeloppet, och bassjälvriskan.

Helsingfors slås i förslaget ihop med den övriga huvudstadsregionen, vilket innebär att de maximibelopp som ska beaktas i bostadsbidraget sjunker något i Helsingfors. De genomsnittliga boendeutgifterna för hushåll som får bostadsbidrag i Helsingfors avviker inte nämnvärt från motsvarande utgifter för dem som är bosatta i Esbo, Grankulla och Vanda.

Enligt förslaget slopas också det förvärvsinkomstavdrag på 300 euro som avser löneinkomster och företagarincomester och som hittills dragits av från de månadsinkomster som inverkat på bidraget för en medlem i hushållet.

När beloppet på bostadsbidraget beräknas bestäms en bassjälvriskandel. På den andelen inverkar hushållets sammanlagda inkomster. För dem som har de allra lägsta inkomsterna uppstår ingen bassjälvriskandel, och den nedre gränsen beror på antalet vuxna och barn i ett hushåll. När bassjälvriskan bestäms ska i fortsättningen 50 procent av de inkomster som överskrider den gränsen beaktas i stället för nuvarande 42 procent.

Den bassjälvriskandel som inverkar på bostadsbidragsbeloppet beror på antalet barn och vuxna i hushållet och på en fastställd koefficient både för barn och för vuxna. Propositionens konsekvenser för barnfamiljerna ska lindras genom att koefficienten för vuxna blir mindre samtidigt som koefficienten för barn höjs. På så sätt blir bassjälvriskandelen för barnfamiljer något mindre och familjerna får lite mer i bidrag.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för hushållen

Ändringarna kommer att minska de disponibla inkomsterna för hushåll som får allmänt bostadsbidrag. Hur stor den förändringen blir beror på hushållets storlek, boningsort, inkomstnivå och boendeutgifter. Ändringarna påverkar alla som får allmänt bostadsbidrag, även om det sänkta allmänna bostadsbidraget kommer att kompenseras fullt ut av utkomststödet för mottagarna av utkomststöd. Mest minskar bidraget bland de bidragstagare med lite inkomster av arbete. Nedan följer först en beskrivning av de enskilda ändringsförslagens konsekvenser för hushållen och slutligen de samlade konsekvenserna. Konsekvenserna av de enskilda ändringsförslagen anges i separata siffror. Med andra ord beaktar de inte de övriga föreslagna ändringarnas konsekvenser för varje enskild ändring. Förslagets samlade konsekvenserna finns under rubriken Samlade konsekvenser.

Det allmänna bostadsbidraget beviljas per hushåll och därför gäller klassificeringarna i konsekvensbedömningarna hela hushållet. Exempelvis anses ett hushåll vara ett studerandehushåll när åtminstone en person i hushållet får studiestöd. Siffrorna visar alltså inte direkt livssituationen för alla som ingår i ett hushåll när hushållet består flera personer.

Sänkt ersättningsprocent till 70 procent

Om ersättningsprocenten sänks från 80 till 70 procent av skillnaden mellan de godtagbara boendeutgifterna och bassjälvriskandelen, kommer alla mottagare av allmänt bostadsbidrag att få mindre i bidrag. I och med ändringen minskar bidraget i de flesta fall med 12,5 procent. Ju mer ett hushåll får i allmänt bostadsbidrag, desto större blir effekten i euro.

Höjd bassjälvriskandel till 50 procent

Om bassjälvriskandelen höjs från 42 till 50 procent, kommer bidragsnivån att bli lägre för de bidragstagare vars inkomster överskrider gränsen för bassjälvriskandelen. I augusti 2023 betalades det ut allmänt bostadsbidrag till 370 598 hushåll. Av dessa hade 196 664 hushåll ingen bassjälvrisk, medan de återstående 173 934 hushållen hade en bassjälvriskandel. Exempelvis

ensamboende med enbart arbetsmarknadsstöd eller studerande med enbart små arbetsinkomster utöver studiestödet har en bassjälvriskandel på noll. Med andra ord påverkas de inte av ändringen. Ju högre inkomster en bidragstagare har, desto större blir effekten. Ett exempel: en ensamboende i Esbo med en månadsinkomst på 1 200 euro får cirka 8 euro mindre i bidrag på 2023 års nivå, medan en person med 1 800 euro i månaden får omkring 46 euro mindre per månad.

Vidare innebär ändringen en lägre inkomstgräns för att få allmänt bostadsbidrag, dvs. hushållen med de högsta inkomsterna bland bidragstagarna i dag kommer inte längre att få något bidrag.

Ändrade vuxen- och barnkoefficienter i formeln för bassjälvriskandelen

Vuxenkoefficienten blir 15 procent lägre och barnkoefficienten 20 procent högre. Ändringen minskar bidraget till ensamboende med i genomsnitt omkring 6 euro per månad. På motsvarande sätt ökar ändringen bidraget till ensamföräldrar med två barn i genomsnitt med cirka 31 euro per månad och bidraget till tvåbarnsfamiljer med två vårdnadshavare med omkring 23 euro per månad. De ändrade koefficienterna kommer alltså att lindra konsekvenserna av andra föreslagna ändringar för barnhushåll med allmänt bostadsbidrag, medan hushåll med enbart vuxna drabbas mer.

Slopat förvärvsinkomstavdrag

Förslaget om att förvärvsinkomstavdraget på 300 euro, dvs. det allmänna bostadsbidragets ”skyddade belopp”, ska utgå sänker bidragsnivån för alla bidragstagare med arbetsinkomster som överstiger den nedre gränsen för bassjälvriskandelen. Förvärvsinkomstavdraget har inneburit att arbetsinkomster upp till 300 euro inte beaktas vid beräkningen av bidraget. I och med ändringen minskar bidraget med cirka 100 euro i månaden för de flesta bidragstagare med arbetsinkomster. Effekten blir mindre för bidragstagarna med de allra lägsta och högsta inkomsterna.

När förvärvsinkomstavdraget utgår sänks den övre gränsen för bidragsberättigande inkomster med 300 euro, dvs. utesluter dem från möjligheten att få bostadsbidrag som i dagsläget ligger mindre än 300 euro under den övre inkomstgränsen för bidrag. År 2023 är inkomstgränsen för en ensamboende i Helsingfors 2 119 euro i månaden och 2 073, 1 797 respektive 1 671 euro i månaden i kommungrupp 2, 3 respektive 4. I flerpersonshushåll är inkomstgränserna högre och beroende av antalet barn och vuxna.

Sammanslagning av Helsingfors och kommungrupp 2

När Helsingfors slås ihop med kommungrupp 2 minskar de godtagbara boendeutgifterna för det allmänna bostadsbidraget i Helsingfors till samma nivå som i den övriga huvudstadsregionen. Exempelvis kommer de maximala boendeutgifterna för ensamboende i Helsingfors att sjunka från 582 till 563 euro på 2023 års nivå. För en ensamboende med boendeutgifter över maximigränsen innebär detta omkring 15 euro mindre i månaden. I flerpersonshushåll minskar bidragsbeloppet mer än så. Så gott som alla som får allmänt bostadsbidrag i Helsingfors överskrider redan de nuvarande maximala boendeutgifterna. Ändringen påverkar således nästan alla som får bostadsbidrag i Helsingfors.

Indraget bostadsbidrag för ägarbostäder

Knappt 15 000 hushåll fick allmänt bostadsbidrag för ägarbostad i slutet av 2022. Detta är 3,9 procent av alla hushåll som fick bidrag, även om antalet ökat relativt snabbt sannolikt till följd av att räntenivån stigit. I augusti 2023 betalades bidrag ut redan till 17 000 sådana hushåll. Två tredjedelar av bidraget gällde aktielägenheter och en tredjedel egnahemshus. I genomsnitt uppgick bidraget i slutet av 2022 till cirka 190 euro i månaden för boendeutgifter på omkring 362 euro. I augusti 2023 hade det genomsnittliga bidraget stigit till cirka 242 euro i månaden och de genomsnittliga boendeutgifterna hos bidragstagarna till 513 euro i månaden. Med dagens räntenivå kommer det slojade bostadsbidraget således att dra in ett bidrag på i genomsnitt cirka 240 euro i månaden för omkring 17 000 bidragstagare. Om de stigande trenderna för boendeutgifterna och antalet bidragstagare fortsätter kommer effekten sannolikt att vara något större 2024.

Av bild 6 framgår fördelningen av de hushåll som fått allmänt bostadsbidrag för ägarbostäder efter hushållstyp. Största delen är ensamboende, men också andelen ensamföräldrar är relativt stor, mer än en fjärdedel. Hushåll bestående av fler än två vuxna fick bidrag relativt sällan.

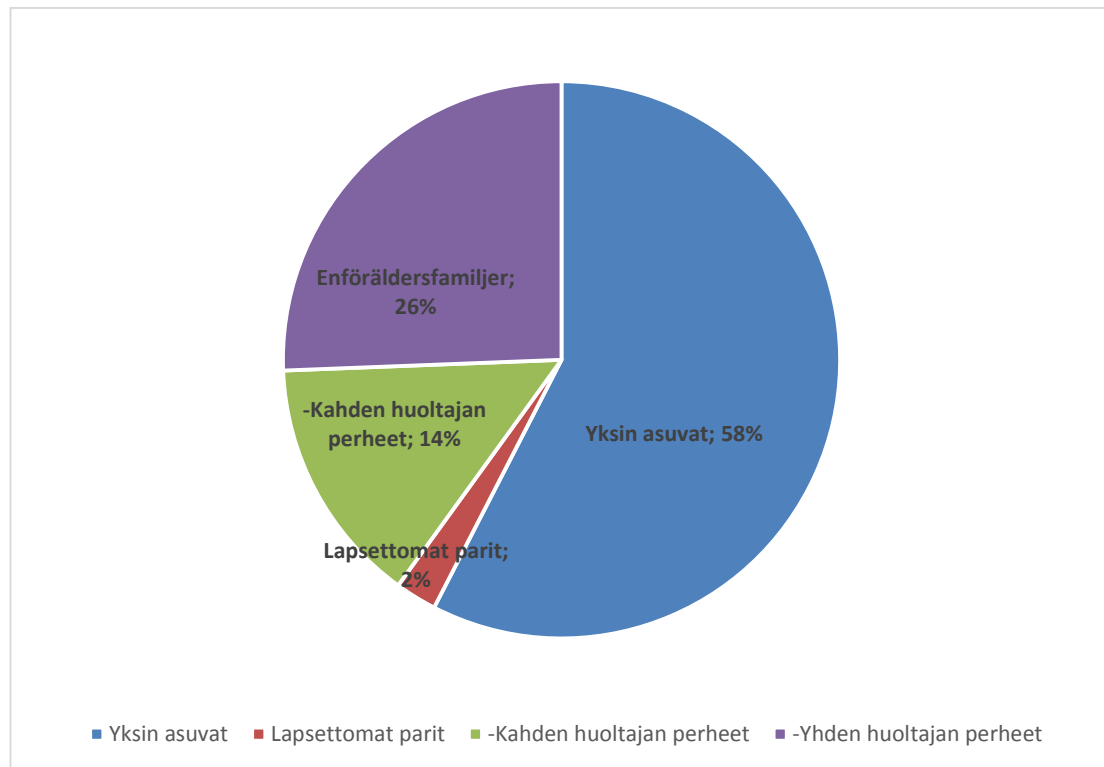

Bild 6. Typer av hushåll som fick bidrag för ägarbostäder i augusti 2023. Källa: Kelasto.

Samlade konsekvenser

Av bild 7 framgår det hur ändringarna inverkar på antalet hushåll som får allmänt bostadsbidrag efter livssituation och familjetyp. I och med att förvärvsinkomstavrdraget försvinner och bassjälvriskandelen höjs inverkar ändringarna mest på arbetande hushåll. Av dess uppskattas mer

än en tredjedel helt falla ur systemet med allmänt bostadsbidrag. I genomsnitt är bidragsförändringen till arbetande hushåll 133 euro i månaden. Av studerandehushållen kommer uppskattningsvis 6,5 procent att falla utanför systemet och av de arbetslösa hushållen uppskattningsvis 8 procent. Och det allmänna bostadsbidraget kommer att minska med i genomsnitt 76 euro per månad för studerandehushåll och 73 euro per månad för arbetslösa hushåll.

Granskat efter familjetyp inverkar ändringarna per hushåll mest på barnfamiljer med två föräldrar. Av dessa kommer mer än 23 procent inte längre att få bidrag, och bidragsförändringen blir i genomsnitt 140 euro i månaden. Också för barnlösa par utan blir förändringarna likartade: av dem 25,5 procent skulle helt falla utanför systemet, och bidraget minskar med i genomsnitt 127 euro i månaden. Av de ensamboende kommer 11 procent färre att få bidrag, medan bidraget minskar med i genomsnitt 70 euro i månaden för bidragstagarna. För ensamföräldrar är motsvarande siffror 15 procent och 111 euro. Siffrorna gäller per hushålls, vilket innebär att ändringen ändå blir störst för ensamboende mätt i euro per person.

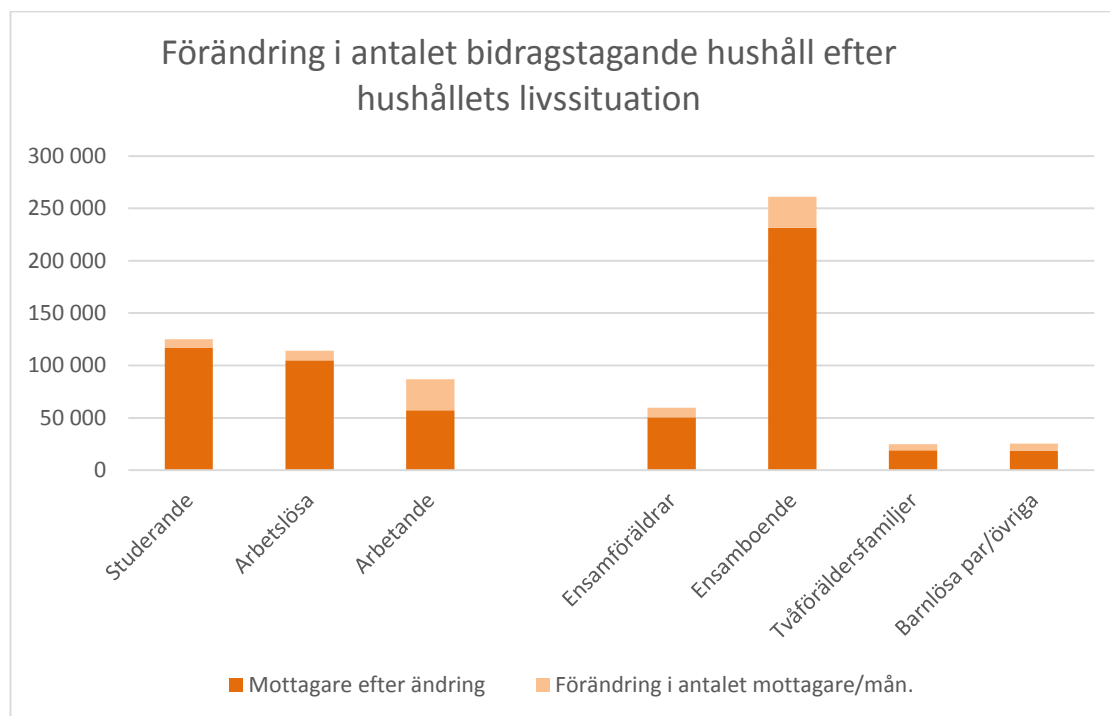

Bild 7. Bidragstagande hushåll efter livssituation. Källa: Folkpensionsanstalten.

Av bild 8 framgår det hur stor del av boendeuppgifterna bostadsbidraget i genomsnitt täcker för olika bidragstagande grupper och hur mycket de föreslagna ändringarna påverkar den andelen.

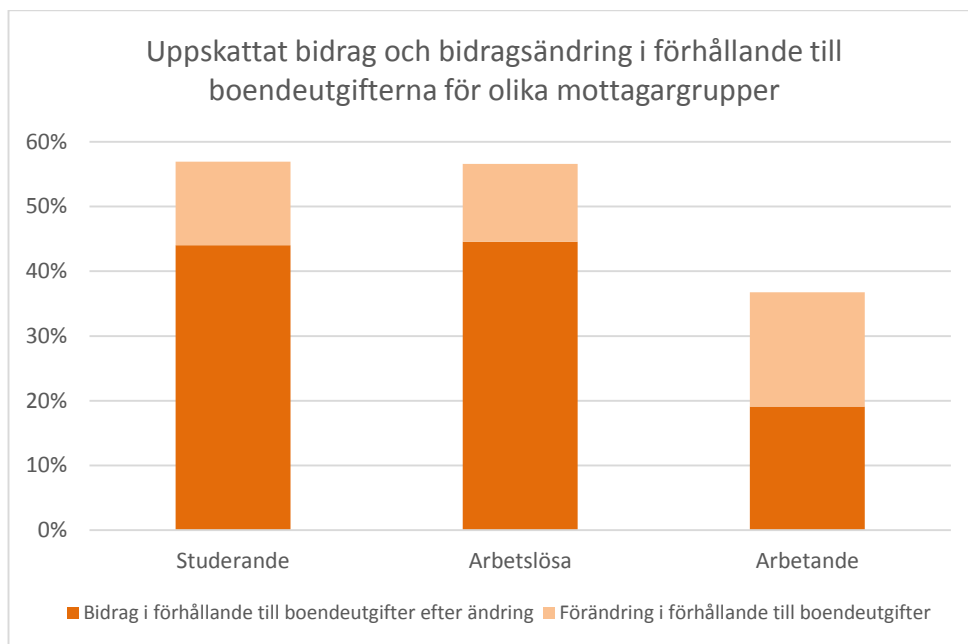

Bild 8.

Bild 9 beskriver den bidragsändring som de föreslagna ändringarna medför i förhållande till bidragstagarens inkomster i olika bidragstagande grupper. Trots att bidragsbeloppen förändras mest för arbetande hushåll har bostadsbidraget där en mycket mindre roll i förhållande till hushållets inkomster. Därför blir förändringen sett i relation till inkomsterna är inte större för de hushållen än för andra grupper.

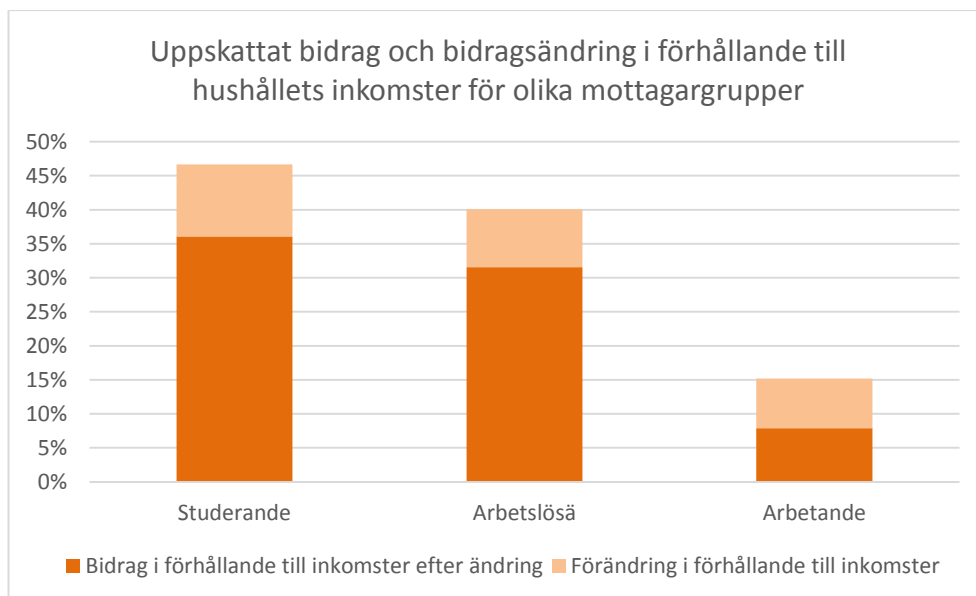

Bild 9.

Av bild 10 framgår den uppskattade förändringen i antalet hushåll med allmänt bostadsbidrag till följd av ändringarna. Sammanlagt beräknas ändringarna minska antalet bidragstagare med cirka 50 000 hushåll per månad. Sett har antalet bidragstagare påverkas åldersgruppen 20–24-åringar mest. Det är också gruppen med flest bidragstagare. I relation till antalet nuvarande bidragstagare är konsekvenserna ändå större i de äldre åldersklasserna. Av 20–24-åringarna kommer omkring 9 procent färre att få bidrag, medan andelen i åldersgrupperna över 45 år ligger nära 20 procent.

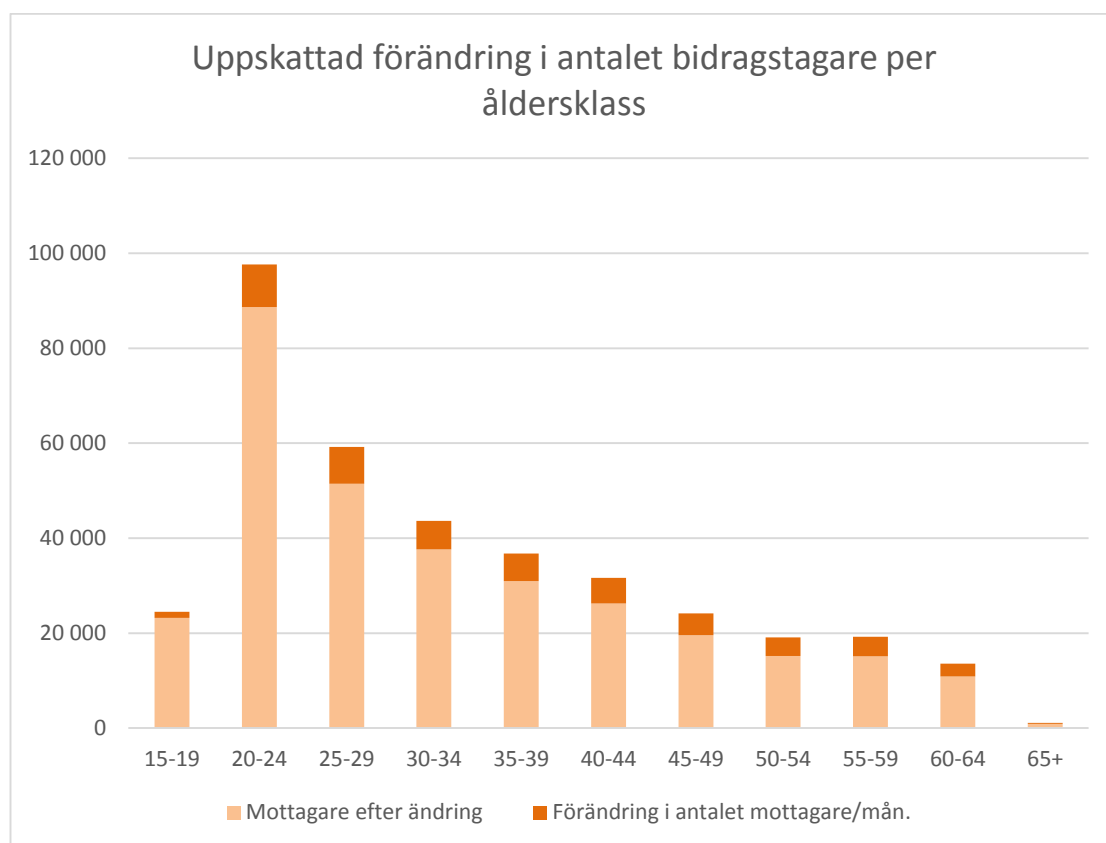

Bild 10. Uppskattad förändring av antalet mottagare per åldersklass. Källa: Folkpensionsanstalten.

På bild 11 presenteras den uppskattade förändringen i antalet mottagarhushåll efter landskap. Relativt sett faller flest hushåll utanför systemet på Åland och i Södra Österbotten, Södra Savolax, Egentliga Tavastland, Mellersta Österbotten, Kymmenedalen och Satakunta. I euro är skillnaderna mellan landskapen emellertid inte nämnvärda med undantag av Nyland och Åland. I Nyland minskar bidraget med i genomsnitt 103 euro per hushåll (94 euro på Åland). I övriga landskap på fastlandet är förändringen i genomsnitt 70–79 euro per hushåll.

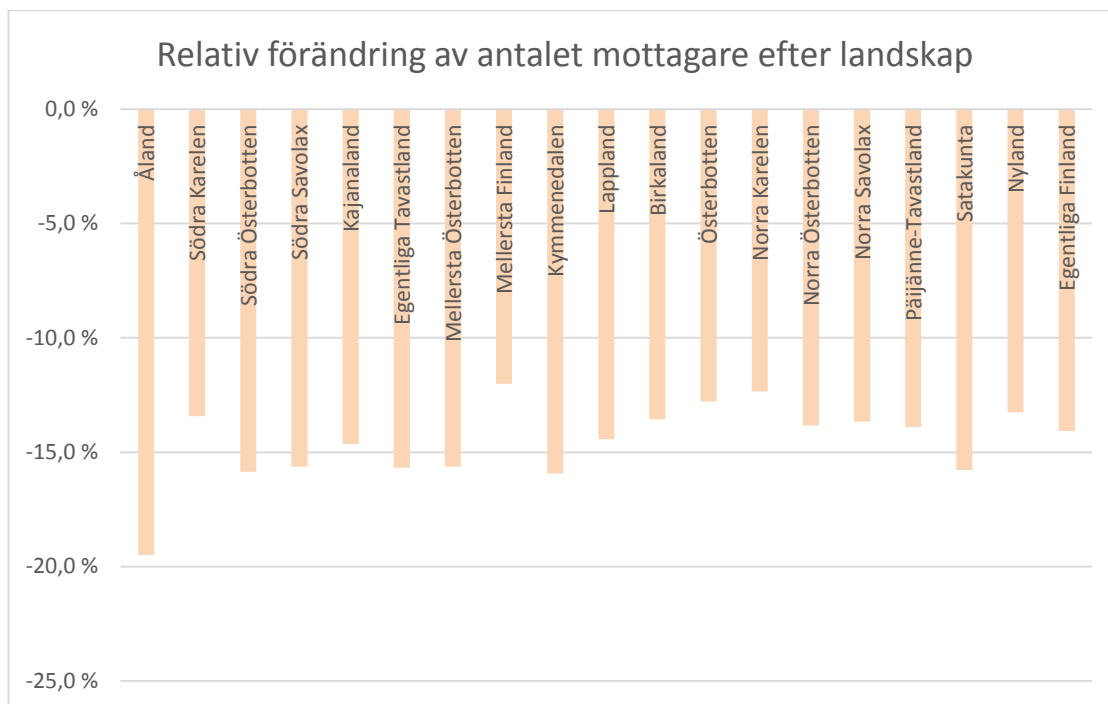

Bild 11.

De ovan presenterade förändringarna i bidragsnivån gäller bara de uppskattade konsekvenserna i fråga om det allmänna bostadsbidraget. En del av dem som får allmänt bostadsbidrag får emellertid också utkomststöd. För de hushåll som får utkomststöd även utan de föreslagna ändringar i det allmänna bostadsbidraget kommer de disponibla inkomsterna i praktiken inte att förändras, eftersom minskat bostadsbidrag ökar behovet av utkomststöd och således det utkomststöd som hushållet får.

I tabell 1 presenteras de genomsnittliga förändringarna i allmänt bostadsbidrag för dem som också fått utkomststöd under samma år. Bidragstagarna delas in efter huvudsyssla. Antalet mottagare av utkomststöd anges i tabellen på årsnivå och är således inte direkt jämförbart med det ovan angivna månatliga antalen mottagare av allmänt bostadsbidrag. Det kan hända att ett hushåll får utkomststöd endast en kort tid under ett år, även om det får allmänt bostadsbidrag under hela året. I de fallen kompenseras utkomststödet för ändringarna i det allmänna bostadsbidraget endast under de månader då personen får utkomststöd.

Som framgår av tabellen är det mest vanligt bland arbetslösa att få utkomststöd. Mer än 70 procent av de hushåll som fick utkomststöd och där allmänt bostadsbidrag hade beaktats som inkomst var arbetslösa hushåll. De flesta var ensamboende arbetslösa. Det är också vanligt att ensamförälderhushåll får utkomststöd. De som får utkomststöd är i genomsnitt äldre än andra mottagare av allmänt bostadsbidrag, vilket i synnerhet beror på att det är relativt ovanligt att studerande får utkomststöd. Således kommer studerande relativt sett att påverkas mer än arbetslösa av de genomsnittliga konsekvenser förslagen får.

Enligt Folkpensionsanstaltens uppskattning leder ändringen till att omkring 15 000 fler hushåll kommer att få utkomststöd.

Tabell 1: Mottagare av utkomststöd efter huvudsyssla

Genomsnittliga förändringar i allmänt bostadsbidrag för mottagare av utkomststöd fördelade efter huvudsyssla		
Sökandens huvudsyssla	Förändring av allmänt bostadsbidrag i månatligt genomsnitt per hushåll	Antal hushåll
Ålderspensionärer	-85,98 €	595
Vårdlediga	-90,89 €	4 244
Övriga utanför arbetskraften	-73,63 €	320
Vårdare av egen familjemedlem	-96,95 €	522
Studerande, skolelever	-61,05 €	11 452
Långvarigt sjuka	-59,85 €	9 400
Sjukpensionärer	-85,54 €	1 666
Arbetande	-109,33 €	21 476
Arbetslösa	-62,12 €	130 309
Beväringar, civiltjänstgörare	-47,27 €	1 062
Moderskaps-, faderskaps- och föräldralediga	-86,26 €	
Sammanlagt		183 583

Av bild 10 framgår hur ändringarna påverkar de disponibla inkomsterna och bidragsbeloppet på olika inkomstnivåer. Diagrammet presenterar ett kalkylerat exempel som bygger på årliga genomsnittsinkomster, och det ska inte uppfattas som en representativ beskrivning av exakta effekter i euro i verkliga situationer. Det allmänna bostadsbidraget justeras endast en gång om året, såvida det inte sker en betydande förändring i inkomsterna, och beskattningen beräknas på årsnivå. Detta innebär att inkomsternas inverkan på förmånerna i praktiken inte är lika linjär som diagrammet visar. Bilden illustrerar ändå hur bidragsnivån kommer att förändras minst personer som helt saknar jobb och arbetsinkomster. Den största förändringen kommer att ske när arbetsinkomster ligger på omkring 900–1 400 euro. Är inkomsterna lägre än så kommer utkomststödet att kompensera för ett sänkt allmänt bostadsbidrag, medan inget bostadsbidrag kommer att betalas ut vid inkomster som överstiger 1 400 euro. I dagsläget får personen i exemplet allmänt bostadsbidrag även med månatliga arbetsinkomster som överstiger 2 000 euro, men i och med ändringen upphör bidraget redan med arbetsinkomster på cirka 1 400 euro. Kalkylerna har gjorts på 2023 års nivå och utifrån lagstiftningen 2023.

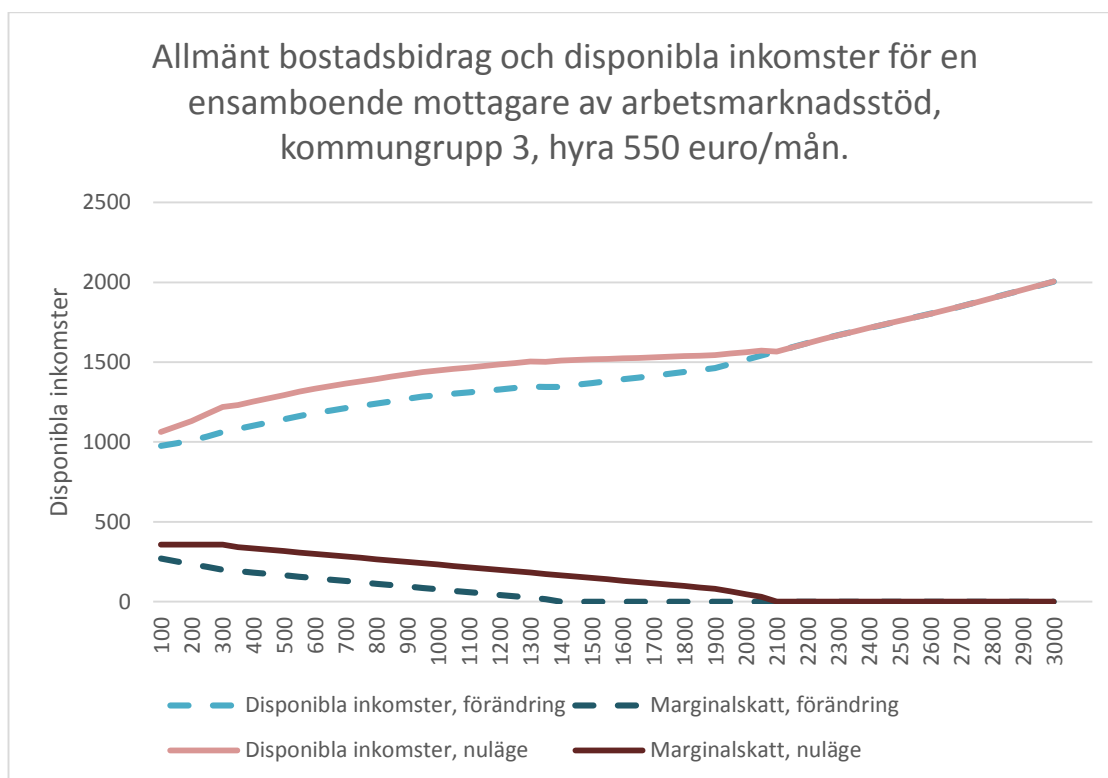

Bild 12: Allmänt bostadsbidrag och disponibla inkomster efter arbetsinkomst. Källa: Exempelberäkningar med mikrosimuleringsmodellen SISU/SHM.

Konsekvenser för barn

Propositionens bidragssänkande förslag påverkar vårdnadshavarnas möjligheter att försörja sina barn och därför är propositionen av betydelse med tanke på barns och ungas välfärd.

I dagsläget drabbar barnfattigdomen omkring 10 procent av barnen. Särskilt småbarnsfamiljer, flerbarnsfamiljer och hushåll med endast en vuxen löper risk för fattigdom. De olika indikatorerna på barnfattigdom sammanfaller ofta med att föräldrarna är undersysselsatta. Genom att stödja föräldrarnas arbetsmöjligheter kan barnfattigdomen fås att minska. Högre sysselsättning är ett av huvudmålen i regeringsprogrammet. Likaså innehåller regeringsprogrammet skrivningar bland annat om att utveckla tjänster som stöder möjligheterna att kombinera arbete och familjeliv på så sätt att hindren för att föräldrarna ska få arbete undanröjs, att utveckla lågröskeltjänster för familjer, att utnyttja modellen med familjecenter, att öka tidigt stöd och multiprofessionellt familjearbetet och att främja en servicestruktur där barnskyddets öppna tjänster betonas.

De ändringar som kommer att gälla barnfamiljerna försämrar enligt en statisk uppskattning barnfamiljernas konsumtionsmöjligheter.

Statiska uppskattningar har en sådan egenskap att de inte beaktar beteendeförändringar och sysselsättningseffekter som anknyter till förändrade incitament. Om konsekvenserna för beteendet inte beaktas blir de föreslagna ändringarnas negativa konsekvenser för barnfamiljerna uppförstorade samtidigt som de positiva effekterna på sysselsättningen förbises. Konsekvenserna för beteendet är förenade med osäkerhet, men riskerna med uppskattningarna är symmetriska, vilket betyder att konsekvenserna kan bli mindre eller större än uppskattat.

Eftersom den stora majoriteten av dem som får allmänt bostadsbidrag är ensamboende, påverkar ändringarna barnfamiljerna mindre än den övriga befolkningen i arbetsför ålder. Av drygt 380 000 bidragstagande hushåll i slutet av 2022 var totalt drygt 80 000 barnfamiljer. Omkring 23 000 av de bidragstagande hushållen var tvåföräldersfamiljer och omkring 57 000 var ensamföräldershushåll. Ändringarna påverkar således ett betydande antal barn i låginkomsthushåll, särskilt barn till ensamföräldrar. Totalt kommer ändringarna att påverka omkring 167 000 barn, av vilka cirka 107 000 bor i ensamföräldershushåll.

I familjer med två föräldrar minskar stödet med i genomsnitt 140 euro i månaden och i enföräldersfamiljer med i genomsnitt 111 euro i månaden. I barnfamiljer blir förändringarna räknat i euro per hushåll i genomsnitt större än bland ensamboende, men mindre per person. Relativt sett minskar bidraget bland ensamföräldrar med omkring 25 procent (jämfört med 24 procent för ensamboende) och bland familjer med två föräldrar med 29 procent (37 procent för barnlösa par).

I barnfamiljer är de genomsnittliga inkomster som beaktats när vid beräkningen av bostadsbidraget klart högre än för ensamboende och barnlösa par. De inkomster som beaktats vid beräkningen av det allmänna bostadsbidraget för barnfamiljer var i slutet av 2022 i genomsnitt 1 722 euro i månaden, medan inkomsterna för ensamboende i genomsnitt var 727 euro. Den genomsnittliga inkomsten för ensamföräldrar var omkring 1 500 euro i månaden. I snitt går en klart mindre del av hushållets inkomster till boendeutgifter i barnfamiljer än för ensamboende, och det gäller både före och efter det att bostadsbidraget beaktats.

Ändringarna kommer följaktligen att minska bidraget till barnfamiljer med låga inkomster avsevärt, vilket leder till lägre inkomster i fler barnfamiljer. Bland bidragstagarna har hushållen med barn i genomsnitt bättre inkomster än de barnlösa hushållen. Detta förstorar effekten på barnfamiljerna, eftersom slopandet av förvärvsinkomstavrdraget och höjningen av bassjälvriskan uttryckligen berör bidragstagare som även har vissa andra inkomster än minimiförmåner. Men samtidigt lindrar de ändrade vuxenparametrarna och barnparametrarna för bassjälvriskandelen konsekvenserna för barnfamiljer. Det är redan i dagens läge allmänt att barnfamiljer med de allra lägsta inkomsterna, särskilt ensamföräldrar, får utkomststöd, och detta innebär att utkomststödet blir allt viktigare för ekonomin i dessa hushåll, men samtidigt ändras inte de disponibla inkomsterna.

Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Förslagen i propositionen minskar det utbetalda bidragsbeloppet och således också bidragen till personer med funktionsnedsättning. Propositionen är av betydelse med avseende på frågor som gäller sysselsättning och försörjning för personer med funktionsnedsättning. Dessutom har det, i synnerhet utifrån remissvaren, blivit aktuellt att också bedöma om det slojade förvärvsinkomstavrdraget påverkar möjligheten att få personlig assistans och försörjningen för dem som jobbar som personlig assistent.

Att förvärvsinkomstavrdraget slopas kommer både att stärka och att försvaga incitamenten att arbeta. Personer med funktionsnedsättning och partiellt arbetsföra personer arbetar i allmänhet deltid och deras incitament att arbeta försvagas således av ändringen. Detsamma gäller i fråga om personlig assistans för personer med funktionsnedsättning, eftersom arbetet som personlig assistent ofta är deltidsarbete.

Könsspecifika konsekvenser

Tabell 2 visar hur de föreslagna ändringarna påverkar olika grupper av bidragstagare uppdelade efter kön. I genomsnitt innebär ändringarna att det månatliga bidraget minskar med uppskattningsvis 76 euro för män och 93 euro för kvinnor. Konsekvenserna drabbar förvärvsarbete och ensamföräldrar kraftigare än andra grupper både när det gäller förändringarna i antalet bidragstagare och när det gäller de genomsnittliga förändringarna i bidragsnivån. En klar majoritet av bidragstagarna i dessa grupper är kvinnor. Kvinnorna är i majoritet också bland samtliga bidragstagare, dvs. bland dem som berörs av de föreslagna ändringarna. Detta återspeglar det faktum att deltidsarbete är vanligt uttryckligen bland kvinnor, och de låglönebranscherna är ofta kvinnodominerade. Också bland de studerande som får bostadsbidrag utgör kvinnorna en klar majoritet. Av dem som helt saknar jobb, exempelvis långtidsarbetslösa som länge fått arbetsmarknadsstöd, är majoriteten däremot män. Eftersom de föreslagna ändringarna räknat i euro blir lindrigare för arbetslösa med den mest utsatta positionen på arbetsmarknaden än för hushåll med vissa arbetsinkomster kommer förändringarna att drabba kvinnor kraftigare.

Tabell 2: Könsspecifika konsekvenser. Källa: Folkpensionsanstalten.

	Mottagare/ mån.	Män	Kvinnor	Förändring av antalet mottagare, män	Förändring av antalet mottagare, kvinnor	Bid- ragsändri- ng, euro/ mån., män	Bid- ragsändri- ng, euro/ mån., kvinnor
Studerande	125 000	56 150	68 850	-3 300	-4 900	-71	-78
Arbetslösa	114 000	66 300	47 700	-5 300	-3 900	-66	-77
Arbetande	87 000	26 500	60 500	-9 800	-19 900	-128	-140
Ensamföräldrar	59 600	4 500	55 100	-750	-8 250	-103	-114
Ensamboende	261 000	139 000	122 000	-14 400	-15 100	-66	-74
Familjer med två föräldrar	24 700						
Barnlösa par/andra	25 300						
Sammanlagt						-76	-93

Samlade konsekvenser med andra ändringar i den sociala tryggheten

I denna proposition beskrivs konsekvenserna av de föreslagna ändringarna i det allmänna bostadsbidraget som en självständig helhet. De föreslagna ändringarna påverkar emellertid också andra ändringar i den sociala tryggheten som regeringen föreslår. Social- och hälsovårdsministeriet tar fram en promemoria om de planerade ändringarna i social trygghet hösten 2023. Promemorian beskriver ändringarnas samlade konsekvenser för hushållen.

4.2.1.2 Konsekvenser för statens och kommunernas utgifter

När ersättningsprocenten för bostadsbidraget sänks från 80 till 70 procent, Helsingfors förs över till kommungrupp 2, inkomstprövningen för bassjälvriskandelen skärps och förvärvsinkomst-avdraget slopas kommer statens utgifter för bostadsbidraget att minska med uppskattningsvis 355 miljoner euro per år. De nämnda ändringarna påverkar varandra i betydande grad, och det går inte att detaljerat specificera enskilda ändringars inverkan på helheten. Störst effekt har sänkningen av ersättningsprocenten och minst effekt överföringen av Helsingfors till kommungrupp 2. Avskaffat bidrag för ägarboende kommer att minska utgifterna för bostadsbidrag med omkring 30 miljoner euro om året utöver de nämnda ändringarna. Men samtidigt kommer utgifterna för utkomststöd att öka med uppskattningsvis cirka 77,2 miljoner euro på årsnivå, och då blir inbesparingen av offentliga utgifter uppskattningsvis totalt cirka 308 miljoner euro. Konsekvenserna specificeras i tabell 3.

De realiserar stegvis, eftersom mottagarnas bidragsbelopp justeras med tolv månaders mellanrum, om det inte sker betydande förändringar i bidragstagarens ekonomiska situation under året. År 2024 kommer uppskattningsvis cirka hälften av konsekvenserna att realiserar, medan merparten realiserar 2025. Det slojade bidraget för ägarboende inverkar fullt ut genast den 1 september 2024.

Tabell 3: Konsekvenser för de offentliga finanserna

Konsekvenser för de offentliga finanserna per år, miljoner euro			
Ändring	Allmänt bostadsbidrag	Utkomststöd	Sammanlagt
Höjning av bassjälvriskandelen 50 % Justering av bidragsnivån 70 % Helsingfors till kommungrupp 2 Slopat förvärvsinkomst-avdrag	-355	70,5	-284,5
Ändrade parametrar för bassjälvriskandelen: vuxna -15 %, barn +20 %		1,7	1,7
Slopat bidrag för ägarboende	-30	5	-25
Sammanlagt	-385	77,2	-307,8

Konsekvenser för kommunerna

Kommunerna står för hälften av kostnaderna för utkomststödet. Eftersom kostnaderna för utkomststödet dras av från kommunernas statsandelar i budgeten för året efter utfallsåret kommer konsekvenserna för kommunerna att realiserar med två års fördröjning. De föreslagna ändringarna kommer att öka kommunernas årliga utgifter för utkomststöd med sammanlagt uppskattningsvis 20 miljoner euro 2026 och med uppskattningsvis 38,6 miljoner euro från och med 2027.

Närmare uppgifter om kommunekonomin och propositionens konsekvenser för kommunekonomin kommer att ingå i höstens program för kommunernas ekonomi.

4.2.1.3 Konsekvenser för sysselsättningen och de ekonomiska incitamenten att arbeta

Ändringarnas inverkan på de ekonomiska motiven att arbeta varierar från fall till fall. Allmänt taget ökar en sänkt bidragsnivå i synnerhet de ekonomiska motiven att heltidsarbeta, när bidragstagarens disponibla inkomster minskar i förhållande till lönen för heltidsarbete. Motivationen att försöka få jobb där inkomsterna ligger över de nuvarande inkomstgränserna för att få bidrag ökar. Däremot blir incitamenten att deltidsarbeta sämre, åtminstone för största delen av bidragstagarna. Också incitamenten att försöka få mycket lågavlönat heltidsarbete kan försvagas i vissa fall när inkomstgränsen för att få bidrag sänks. När bassjälvriskandelen höjs till 50 procent minskar nettoinkomsten av arbete, medan slopandet av förvärvsinkomstavdraget kännbart försvagar motiven att ta emot arbete, i synnerhet få månatliga arbetstimmar.

På bild 11 illustrerar diagrammet hur incitamenten förändras genom en jämförelse av den så kallade effektiva marginals-katten för ensamboende mottagare av arbetsmarknadsstöd före och efter ändringarna. Den effektiva marginals-katten beskriver hur stor del av tilläggsinkomsten från arbete som en person får i handen, när man beaktar beskattningen och inkomsternas inverkan på förmånerna. Det rör sig om ett kalkylerat exempel som inte direkt beskriver någon enskild persons situation på månatlig nivå, eftersom de inkomster som påverkar det allmänna bostadsbidraget inte kontrolleras varje månad och beskattningen beror på årsinkomsterna. Diagrammet åskådliggör ändå hur det blir mindre lönsamt för personer med de lägsta arbetsinkomster att jobba mer, medan det i exempelfallet blir mer lönsamt för personer med arbetsinkomster som överstiger 1 400 euro i månaden. Den inkomstnivå där den effektiva marginals-katten överstiger 100 procent stiger, eftersom utkomststödets andel av exempelpersonens inkomster växer.

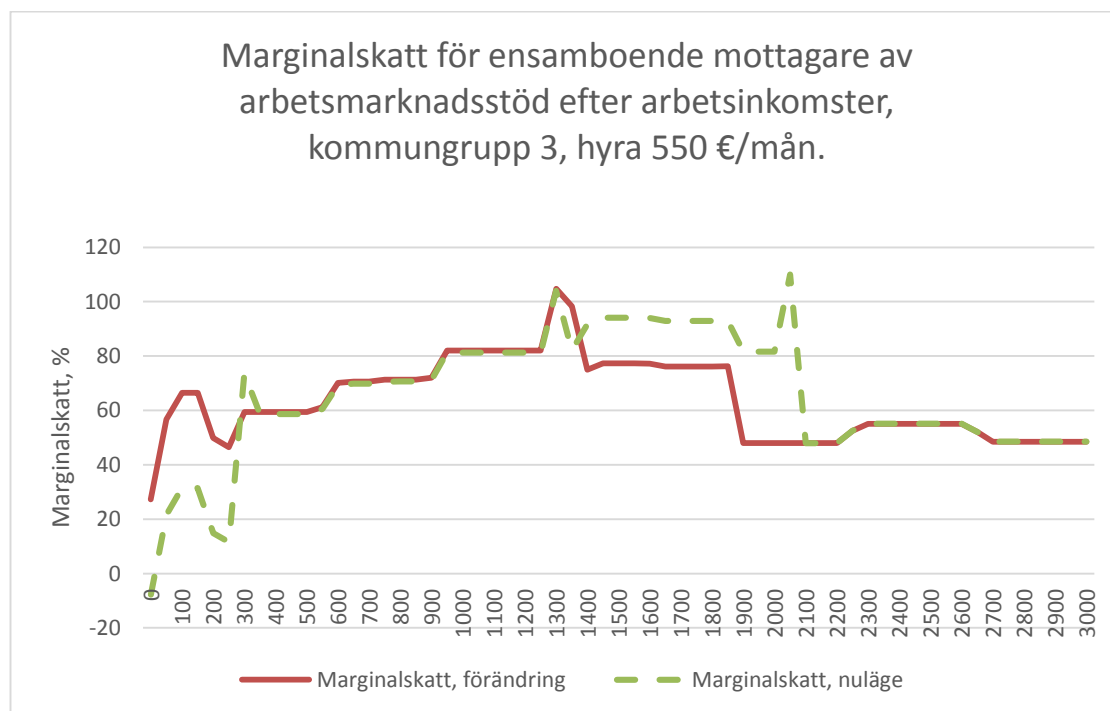

Bild 13: Förändring i antalet mottagare av allmänt bostadsbidrag per landskap

Ändringarna kommer således både att stärka och att försvaga incitamenten att arbeta. Enligt finansministeriets preliminära analyser med mikrosimuleringsmodellen SISU är ändringarnas totala konsekvenser för sysselsättningen små. Analysen bygger på de förändringar i tröskeleffekten som de föreslagna ändringarna ger upphov till. I uppskattningen har man tillämpat en flexibilitet på 0,17 i arbetskraftsdeltagandet¹. Analysen beaktar endast hur förändringarna påverkar deltagandet på arbetsmarknaden, inte hur mer eller mindre de som redan har arbete kommer att jobba. Att analysera det allmänna bostadsbidraget genom mikrosimulering är förenat med betydande osäkerhetsfaktorer.

4.2.1.4 Konsekvenser för bostadsmarknaden

I en undersökning av effekterna av reformeringen av bostadsbidraget 2015² märktes ingen inverkan på hyresnivån när bostadsbidraget ändrades i fråga om mindre bostäder. Resultatet visade att en höjning på en euro av bostadsbidraget ledde till att hyrorna steg med mindre än en cent. Utifrån resultaten kan man vänta sig att inte heller de föreslagna ändringarna i bostadsbidraget kommer att få några större konsekvenser för den allmänna hyresnivån. Det är emellertid möjligt att läget på bostadsmarknaden när ändringarna träder i kraft avviker så pass mycket från läget efter reformerna 2015 att de föreslagna ändringarnas inverkan på hyresnivån blir större än vad som observerades i undersökningen. Den tidigare undersökningen låter ändå anta att det bör vara osannolikt med stora konsekvenser för hyresnivån.

4.2.2 Konsekvenser för Folkpensionsanstalten

De föreslagna ändringarna kräver ändringar i Folkpensionsanstaltens it-system, blanketter, kundbrev och beslutstexter. Dessutom måste anställda utbildas, rådgivningen och informationen till förmånsökandena ses över och, i synnerhet när ändringarna träder i kraft, beredskap finnas för fler behöver rådgivning när de föreslagna ändringarna ska genomföras.

4.2.3 Konsekvenser för besvärinstanserna

De föreslagna ändringarna kommer sannolikt att öka antalet besvär över beslut om allmänt bostadsbidrag i viss utsträckning och på så sätt antalet ärenden vid besvärsnämnden för social trygghet och försäkringsdomstolen.

5 Alternativa handlingsvägar

Regeringsprogrammet har som mål att göra betydande besparingar i det allmänna bostadsbidraget. Besparingarnas är av den storleksordningen att flera olika åtgärder föreslås. Förslagen bygger på regeringsprogrammet, så i fråga om dem har propositionen beretts utan någon bedömning av handlingsalternativ. Under beredningen utvärderades modeller för att lindra propositionens konsekvenser för barnfamiljerna. En fråga som togs upp vara granskning av de maximala boendeutgifterna för hushåll av olika storlek, men det slogs fast att den bäst fungerande lösningen är att ändra koefficienterna för barn och vuxna när bassjälvriskandelen bestäms.

¹ Jäntti, M., Pirttilä, J., & Selin, H. (2015). Estimating labour supply elasticities based on cross-country micro data: A bridge between micro and macro estimates? *Journal of Public Economics*, 127, 87–99.

² Eerola, E., Lyytikäinen, T., Saarimaa, T., & Vanhapelto, T. (2022). The Incidence of Housing Allowances: Quasi-Experimental Evidence.

6 Remissvar

Sammanlagt 151 yttranden lämnades om propositionsutkastet. Yttrandena var i huvudsak kritiska. Att ha statsfinansiella sparmål ansågs förnuftigt, men samtidigt ansågs det vara en negativ utveckling att de besparingar som fås genom ändringar i bostadsbidraget leder till ökade utgifter för utkomststöd och fler mottagare av utkomststöd. De som företräder de studerande ansåg att försämrade försörjning för de studerande strider mot de utbildningspolitiska mål som hela samhället stöder. Yttrandena slår fast att försörjningen under studietiden har ett direkt samband med möjligheterna, motivationen och kapaciteten att studera.

Många remissinstanser kritiserade sloandet av förvärvsinkomstavrdraget, särskilt på grund av att incitamenten att deltidsarbeta försämrades. Detsamma gäller det slojade bidraget för ägarboende.

Det påpekades att slopat förvärvsinkomstavrdrag och slopat bidrag för ägarboende också påverkar samerna som urfolk, eftersom arbete och företagsverksamhet inom det berörda området relativt ofta sker på deltid eller är säsongsbetingade och det finns sämre tillgång till hyresbostäder där.

Enligt de flesta yttrandena är det problematiskt att de samlade konsekvenserna av de ändringsförslag i fråga om social trygghet som bereds samtidigt inte har bedömts och beskrivits.

Bedömningen av propositionens konsekvenser för barn ansågs vara bristfällig. Detsamma gällde analysen i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.

Nästan alla yttranden lyfte fram problemet med att remisstiden är kort.

Remissvaren har beaktats genom preciseringar och tillägg i konsekvensbedömningarna och i avsnittet Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.

7 Specialmotivering

7 §. Bostad. Det föreslås att lagens 7 § ska ändras. Enligt förslaget ska bidrag för ägarbostäder inte längre nämnas i 1 mom. Bostadsbidraget för ägarbostäder avskaffas.

I 3 mom. föreslås en teknisk korrigerings där hänvisningen till den upphävda lagen om bostadsrättsbostäder (650/1990) ersätts med en hänvisning till lagen om bostadsrättsbostäder (393/2021).

Enligt förslaget ska 4 mom. utgå i och med att bidrag inte längre kommer att betalas ut för ägarbostäder.

8 §. Rätt till bostadsbidrag. Bidragsbeloppet ska enligt förslaget ändras från tidigare 80 till 70 procent. I fortsättningen ska bidrag betalas ut till 70 procent av skillnaden mellan de godtagbara boendeutgifterna, dock högst upp till maximibeloppet, och bassjälvriskandelen.

9 §. Godtagbara boendeutgifter. Enligt förslaget utgår omnämningarna av boendeutgifter för ägarbostäder i och med att bostadsbidraget för ägarbostäder slopas. I analogi med det stryks omnämningen av ränteutgifter för bostadsrättsbostäder, och dessa ränteutgifter kommer inte längre att beaktas i fortsättningen när bostadsbidraget bestäms.

10 §. Maximala boendeutgifter. Förslaget går ut på att kommungrupperna 1 och 2 slås samman till en ny kommungrupp 1, dvs. att Helsingfors slås samman med den övriga huvudstadsregionen i kommunindelningen. De godtagbara maximala boendeutgifterna kommer således att sänkas något i Helsingfors.

12 §. Inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget. Det föreslås att hänvisningen till underhållsutgifterna enligt 9 § stryks ur 6 mom. eftersom de avses utgå ur den paragrafen.

13 §. Förvärvsinkomstavdrag. Paragrafen föreslås bli upphävd. Förvärvsinkomstavdraget kommer att frångås.

16 §. Bassjälvriskandel. Enligt förslaget ska 1 mom. ändras på så sätt att inkomsterna inverka mer när bassjälvriskandelen bestäms. Av de inkomster som överstiger det belopp som beror på antalet vuxna och barn i ett hushåll beaktas i fortsättningen 50 procent i stället för tidigare 42 procent när bassjälvriskanden bestäms. Samtidigt lindras propositionernas konsekvenser för barnfamiljerna genom att vuxenkoefficienten sänks och barnkoefficienten höjs. Paragrafen anger siffrorna på lagnivå, men på 2023 års nivå blir vuxenkoefficienten 94 euro och barnkoefficienten 296 euro.

31 §. Återkrav av bostadsbidrag. I 3 mom. rättas ett felaktigt uttryck. Avsikten med bestämmelsen har varit att göra det möjligt att kvitta belopp som betalats till ett för stort belopp mot förmåner som Folkpensionsanstalten senare betalar, dock så att kvittning utan bidragstagarens samtycke endast kan ske mot en förmån enligt lagen om allmänt bostadsbidrag eller en därmed jämförbar förmån. Motsvarande bestämmelse fanns också i lagen om bostadsbidrag (408/1975) och finns i andra lagar som gäller förmåner som Folkpensionsanstalten handlägger, exempelvis i 33 § 3 mom. i lagen om bostadsbidrag för pensionstagare (571/2007) och 15 kap. 18 § 3 mom. i sjukförsäkringslagen (1224/2004).

52 §. Avrundning av beloppen. Det föreslås att hänvisningen till de underhållsutgifter som avses i 9 § utgår, eftersom de avses utgå ur den paragrafen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse

Enligt förslaget ska lagändringarna träda i kraft den 1 april 2024, och de ska tillämpas på bidrag som beviljas eller justeras vid ikraftträdandet eller efter det. Bestämmelserna i 7, 9, 12 och 52 § föreslås emellertid träda i kraft den 1 september 2024, och 8 § 2 mom. ska tillämpas på bidrag som beviljas eller justeras vid det ikraftträdandet eller efter det.

För en enskild bidragstagare som redan innan lagen träder i kraft har fått bidrag kommer ändringarna därmed att träda i kraft allt eftersom hushållets bidrag justeras. Däremot föreslås det att avskaffandet av bidraget för ägarbostäder ska träda i kraft för alla berörda bidragstagare den 1 september 2024 och att det bidraget slopas på en och samma gång.

Upphävandet av 13 § ska inte beaktas vid bedömningen av den förändring i hushållets fortlöpande månadsinkomster som avses i 27 § 2 mom. 1 punkten. Justering av bidraget med stöd av en betydande förändring i inkomsterna ska således kräva att hushållets faktiska inkomster förändras, och slopandet av förvärvsinkomstavdraget ska inte beaktas när inkomsterna jämförs.

8 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 april 2024, och den ska tillämpas på bidrag som beviljas eller justeras vid den tidpunkten eller senare. Bestämmelserna i 7 och 9 §, 12 § 6 mom. och 52 § avses dock träda i kraft den 1 september 2024. Upphävandet av 13 § ska inte beaktas vid bedömningen av den förändring i hushållets fortlöpande månadsinkomster som avses i 27 § 2 mom. 1 punkten.

9 Verkställighet och uppföljning

Social- och hälsovårdsministeriet informerar om godkännandet och stadsfästandet av lagen. I propositionen föreslås flera ändringar som påverkar bostadsbidragets nivå och hur bidraget fastställs. Det är nödvändigt att i efterhand följa upp och bedöma ändringarnas konsekvenser både nationellt och regionalt. Det är skäl att följa upp inverkan på behovet av grundläggande utkomststöd och särskilt behov av utkomststöd som beror på boendekostnader och likaså inverkan på barnfamiljer, barnfamiljernas ställning och barnfattigdom. Man bör också granska hur slopandet av förvärvsinkomstavrdraget påverkar arbete på deltid, mottagande av extra arbetstimmar och anskaffning av extra inkomster samt övergång från deltidsarbete till heltidsarbete.

Det är möjligt att med hjälp av Folkpensionsanstaltens statistik följa upp hur ändringarna påverkar användningen av bostadsbidrag och utkomststöd.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Samband med andra propositioner

I regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering, avsnitt 4.3 Social trygghet som uppmuntrar till arbete, läggs flera åtgärder fram för att reformera den sociala tryggheten för att systemet ska bli enklare och uppmuntra till arbete. I denna proposition ingår vissa förslag i fråga om bostadsbidraget enligt regeringsprogrammet. De förslag som grundar sig på regeringsprogrammet och som bland annat gäller hur egendom ska beaktas i det allmänna bostadsbidraget kommer att lämnas till riksdagen i en separat proposition från regeringen 2024.

Även om de ändringar som föreslås i denna proposition och de förslag som kommer att ingå i den separata propositionen inte är inbördes beroende av varandra, kommer konsekvenserna av båda delvis att gälla samma personer. Konsekvenser för samma personer kommer också från andra håll, nämligen från förslagen i regeringens proposition om så kallad indexfrysning. Dessutom kommer förslagen om ändring av utkomstskyddet för arbetslösa delvis att drabba samma persongrupper som påverkas av konsekvenserna av denna proposition.

10.2 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Den sociala tryggheten för stöd till boende är av betydelse för de grundläggande fri- och rättigheterna, framför allt med avseende på 19 § 4 mom. i grundlagen. Momentet föreskriver att det allmänna ska främja vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende. Bestämmelsen tryggar inte denna rätt som en subjektiv rättighet. Rätten till en bostad som en individuell rättighet för alla tryggas inte heller i Finland genom bestämmelser på en vanlig lags

nivå. De sociala förmånerna vid boende (allmänt bostadsbidrag, bostadsbidrag för pensionstagare, bostadstillägget till studiestödet och delvis militärunderstödet) är det allmännas metoder för att verkställa skyldigheten enligt grundlagen. Det allmänna främjar vars och ens rätt till bostad och möjligheter att själv ordna sitt boende också på annat sätt, till exempel subventioner till bostadsbyggande. Bostadsbidraget är av betydelse också med avseende på den grundläggande försörjningen enligt 19 § 2 mom. och oundgänglig försörjning och omsorg enligt 19 § 1 mom. i grundlagen (GrUB 10/2011 rd). Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Dessutom ska enligt 22 § i grundlagen det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Propositionen är dessutom av betydelse med tanke på den reviderade europeiska sociala stadgan (FördrS 78–80/2022), FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK, FördrS 6/1976) samt FN:s konvention om barnets rättigheter (FördrS 59–60/1991) liksom också konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FördrS27/2016).

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker vid sidan av kravet på juridisk likabehandling även idén om faktisk jämlikhet. Den inrymmer ett förbud mot godtycke och ett krav på enhanda bemötande i likadana fall (RP 309/1993 rd, s. 46). Kravet på likabehandling gäller också lagstiftaren. Medborgare eller grupper av medborgare kan inte godtyckligt genom lag särbehandlas vare sig positivt eller negativt. I 6 § 2 mom. i grundlagen ingår ett diskrimineringsförbud. Enligt det får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Förteckningen är inte uttömmande, eftersom särbehandling är förbjuden av någon annan orsak som gäller en person. En sådan orsak kan vara till exempel samhällelig ställning (se RP 309/1993 rd, s. 46—48, se även t.ex. GrUU 53/2016 och GrUU 31/2014 rd). Grundlagsutskottet har brukat anse att jämlikhetsaspekterna i 6 § i grundlagen spelar en viss roll såväl när medborgarna ges fördelar eller rättigheter genom lag som när de påförs skyldigheter (se t.ex. GrUU 31/2014 rd). Likabehandlingsbestämmelsen kräver ändå inte att alla medborgare i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana.

Den föreslagna sänkning av den procentuella ersättningen på bostadsbidraget gäller alla bidragstagare. Den skärpta inkomstprövningen för bassjälvriskan gäller de bidragstagare som har så pass höga inkomster att en bassjälvriskandel uppstår, dvs. den gäller inte de bidragstagare som har de allra lägsta inkomsterna. Detsamma gäller slopanDET av förvärvsinkomstavrdraget: det kommer att gälla de bidragstagare som har löne- eller företagarinkomster. Att bidraget för ägarboende utgår berör personer med bostadsförmögenhet. Dessutom bör det beaktas att det internationellt sett är ett sällsynt undantag att bostadsbidrag betalas ut för utgifter för ägarbostäder. Att Helsingfors och de övriga kommunerna i huvudstadsregionen blir en och samma grupp när det gäller klassificeringen i fråga om de maximala boendeutgifterna sänker bostadsbidragen något för så gott som samtliga bidragstagande hushåll i Helsingfors. De genomsnittliga boendeutgifterna för hushåll med bostadsbidrag i Helsingfors avviker inte nämnvärt från motsvarande utgifter för hushållen i Esbo, Grankulla och Vanda.

Det föreslås att konsekvenserna av nedskärningarna i bostadsbidraget lindras för barnfamiljernas del i förhållande till hushåll bestående av enbart vuxna. Detta sker genom justering av vuxenkoefficienten och barnkoefficienten för bestämmandet av bassjälvriskan. Syftet är att genom ändringen trygga det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt.

Dessutom kommer regeringen, även om konsekvenserna inte hänför sig endast till samma barnfamiljer vilkas bostadsbidrag minskar på grund av propositionen, genom en separat regeringsproposition genomföra förbättringar av barnfamiljernas utkomst enligt statsminister Orpos regeringsprogram genom att höja barnbidraget för barn under tre år, höja barnbidragens ensamförsörjningsförhöjning, utveckla studerandes förhöjningar för vårdnadshavare och höja barnbidragen för familjer med många barn. Konsekvensen av denna helhet har i regeringsprogrammet uppskattats till 70 miljoner euro.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande avseende lagen om utkomststöd (GrUU 31/1997 rd) konstaterat att grunden för sänkningen av stödet har varit godtagbar också i ljuset av de grundläggande fri- och rättigheterna, i synnerhet med tanke på att det allmänna också har en skyldighet att främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete (18 § 2 mom. i grundlagen). Syftet med att slopa förvärvsinkomstavrdraget är att öka incitamenten att heltidsarbeta. Precis som det står i konsekvensbedömningen har åtgärden också konsekvenser som försvagar incitamenten att arbeta, särskilt när det gäller deltidsarbete. Förvärvsinkomstavrdraget har ökat incitamenten att deltidsarbeta, vilket också slås fast i Statens revisionsverks effektivitetsrevisionsberättelse om totalreformen av det allmänna bostadsbidraget 2015 (Statens revisionsverks revisionsberättelser 4/2023).

Ändringarna träder huvudsakligen i kraft i takt med att bidraget justeras. Bidraget för ägarbostäder dras dock in på en gång när den berörda bestämmelsen träder i kraft. För att bidragstagarna ska ha mer tid att anpassa sig till förändringarna har lagens ikraftträdande skjutits upp och det kommer att ske stegvis. Grundlagsutskottet har fäst uppmärksamhet vid behovet av att bidraget minskas stegvis (GrUU 17/2014 rd).

För bidragstagarna med de allra lägsta inkomsterna kompenseras bidragsbortfallet genom sista handsalternativet utkomststöd. De föreslagna ändringarna kommer i någon mån att öka bidragstagarnas behov av utkomststöd, såsom konstaterats i avsnittet om bedömningen av konsekvenserna av förslaget. Grundlagsutskottet har tidigare ansett att det är oroväckande att den föreslagna lagstiftningen beräknas styra bidragstagarna till mottagare av utkomststöd som är avsett att vara ett sistahandsalternativ. (GrUU 47/2017 rd, GrUU 40/2018 rd).

Det ekonomiska läget i de offentliga finanserna har försvårats avsevärt av att den ekonomiska tillväxten i Finland under de senaste drygt tio åren har varit svag jämfört med tidigare och med övriga nordiska länder och EU-genomsnittet. Under de kommande åren försvagas förutsättningarna för ekonomisk tillväxt av befolkningsutvecklingen. De offentliga finanserna i Finland har uppvisat underskott sedan 2009. Utan en betydande förändring i den ekonomiska politiken fortsätter skuldkvoten att öka under 2020-talet. Även om statens förmåga att hantera skulderna fortfarande är god, försämras den kontinuerligt om de offentliga finanserna inte stärks. Möjliga kriser under de kommande åren kan leda till ett läge där det allmänna till följd av gränserna för de offentliga finanserna inte kan reagera på krisen på behörigt sätt. Då blir man tvungen att alltför tvärt dra in på de offentliga utgifterna och skärpa beskattningen.

Propositionen ingår i regeringens samlade linje för att stärka de offentliga finanserna. Utom lågkonjunkturen kan också sparmålen för den offentliga ekonomin anses vara godtagbara grunder för att i någon mån ingripa i stödets nivå i en situation då det råder en långvarig strukturell obalans mellan utgifter och inkomster i den offentliga ekonomin. Enligt finansministeriet är det underskott som ökar skulden i Finlands offentliga ekonomi betydande och en stabilisering av skuldkvoten i den offentliga ekonomin förutsätter snabba och betydande åtgärder under de kommande åren. På grund av den i en internationell jämförelse höga skattebelastningen och tryggheten av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt kan enligt finansministeriet en balans inte helt uppnås genom åtstramning av beskattningen. Regeringens mål att balansera de offentliga

finanserna förutsätter därför också direkta inbesparingar. Genom hållbarhet i den offentliga ekonomin eftersträvar regeringen att det allmänna i framtiden bättre ska kunna svara för sina förpliktelser. Även om förslaget försvagar bostadsbidragets nivå bibehåller förslaget dock rätten att få bostadsbidrag och möjligheten att bo i en bostad som motsvarar ens behov. För de hushåll som har de allra lägsta inkomsterna tryggar dessutom utkomststödet en skälig boendenivå.

Som ett led i grundlagsanalysen är det också viktigt att kunna uppfatta vilka samlade konsekvenserna flera förslag som läggs fram samtidigt kommer att ha för bidragstagande hushåll. I denna proposition beskrivs konsekvenserna av de förslagna ändringarna i det allmänna bostadsbidraget som en självständig helhet. Social- och hälsovårdsministeriet tar fram en promemoria om de planerade ändringarna i social trygghet hösten 2023. Promemorian beskriver ändringarnas samlade konsekvenser för hushållen.

Grundlagsutskottet har ansett att i den mån det är fråga om grundläggande försörjningsförmåner som direkt finansieras av det allmänna kan förmånerna dimensioneras med hänsyn till den rådande situationen inom samhällsekonomin och de offentliga finanserna (GrUU 34/1996 rd och GrUU 21/2016 rd). Grundlagsutskottet har påpekat att strävan med de grundläggande rättigheterna inte är att bevara nivån på vissa förmåner. Dessutom har utskottet uttalat att den sociala tryggheten är bunden till samhällets ekonomiska tillgångar och därför är det logiskt att förmånerna dimensioneras med hänsyn till den rådande situationen inom samhällsekonomin och de offentliga finanserna. Vid bedömningen av nivån på den grundläggande rättigheten fästs uppmärksamhet således vid samhällets tillgångar vid sidan av stödtagaren.

Enligt artikel 9 i ESK-konventionen erkänner konventionsstaterna rätten för envar till social trygghet, däribland socialförsäkring. Vidare står det i artikel 11 i den konventionen att konventionsstaterna erkänner rätten för envar för sig och sin familj åtnjuta en tillfredsställande levnadsstandard, däribland att få tillräckligt med mat och kläder samt en lämplig bostad och även att fortlöpande få sina levnadsvillkor förbättrade. Enligt artikel 2 i ESK-konventionen förpliktar sig konventionsstaterna att till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att säkerställa att de i konventionen inskrivna rättigheterna gradvis förverkligas i sin helhet genom alla därtill ägnade medel och då i synnerhet genom åtgärder på lagstiftningens område. När det gäller att tillgodose rättigheter beaktas emellertid konventionsstatens tillgängliga resurser, som kan beaktas som vägande skäl när sociala trygghetsförmåner försvagas. Grundlagsutskottet har därför i sina ställningstaganden ansett att det vid dimensioneringen av sådana förmåner som direkt finansieras av det allmänna är logiskt att beakta samhällsekonomin och de offentliga finansernas tillstånd, åtminstone upp till en viss gräns, som en godtagbar grund för att försämra förmånerna (GrUB 25/1994 rd och GrUU 34/1996 rd).

De organ som övervakar de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter har gjort ställningstaganden som gäller Finland. FN:s ESK-kommitté ger allmänna kommentarer om tolkningen av bestämmelserna. (general comments). Kommitténs senaste konklusioner som gäller Finland godkändes 5.3.2021 (E/C.12/FIN/CO/7). Kommittén fäste i sina konklusioner uppmärksamhet vid socialskyddet (artikel 9) och ansåg att de nedskärningar i förmånerna och den frysning av folkpensionsindex som gjorts åren 2015–2019 gjorde förmånerna otillräckliga. Kommittén kräver att Finland i framtiden garanterar att de sociala förmånerna är tillräckliga och att då Finland överväger nedskärningar bland annat i samband med inbesparingar i den offentliga ekonomin ska a) nedskärningarna vara tillfälliga och gälla endast i kristid, b) nedskärningarna vara nödvändiga och proportionerliga, så att uppfyllandet av andra verksamhetsprinciper eller avstående från åtgärder vore skadligare med tanke på de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna, c) nedskärningarna inte oproportionerligt påverka grupper som är i en svagare ställning än andra och löper risk för utslagning, d) till nedskärningarna ansluta sig andra åtgär-

der, såsom sociala inkomstöverföringar, genom vilka ojämlikhet som uppkommer under kriser lindras. och e) i nedskärningarna bibehålls kärnan i förmånen, som möjliggör en tillräcklig levnadsstandard för förmånstagarna. Dessutom uppmanade kommittén Finland att studera den allmänna kommentaren nr 19 (2007) om rätt till socialskydd samt kommitténs ordförandes brev som gällde sparåtgärder i den offentliga ekonomin (2012) (E/2013/22-E/C.12/2012/3, annex VI (B)).

Under regeringsperioden 2019–2023 steg nivån på grundskyddet tillsammans med bostadsbidraget allmänt taget i förhållande till såväl prisnivån som inkomstnivån. Utvecklingen berodde på förhöjningar i grundtrygghetsförmånerna, men också på förändringar i omständigheterna, såsom den måttfulla hyresutvecklingen i förhållande till den allmänna prisnivån. Enligt en analys som baserar sig på exempelberäkningar minskade utkomststödets betydelse för utkomsten för dem som får grundtrygghetsförmåner något under åren 2019–2023, eftersom grundtrygghetsförmånerna höjdes och ersättningsgraden för bostadsbidraget steg. Det kalkylerade beloppet av det utkomststöd som barnfamiljerna fick bibehålls var dock så gott som oförändrat på grund av de förhöjningar som gjorts i utkomststödet.

Nivån på grundtryggheten har förbättrats under de senaste åren. De lägsta beloppen för dagpenningförmåner enligt sjukförsäkringslagen, således sjukdagpenning, föräldradagpenning och specialvårdpenning samt det lägsta beloppet för rehabiliteringspenning enligt rehabiliteringslagen höjdes genom en nivåförhöjning som trädde i kraft i början av 2019 till samma nivå som arbetsmarknadsstödet. Målet med förhöjningen var att höja dagpenningförmånerna och rehabiliteringspenningen till samma nivå som arbetsmarknadsstödet för att prioritera det primära förmånssystemet i stället för utkomststödet. Följande förhöjning gjordes i början av 2020, då de lägsta beloppen för dagpenningförmånerna och det lägsta beloppet för rehabiliteringspenningen höjdes med 20 euro i månaden. Också grunddagpenningen och arbetsmarknadsförmånens fulla belopp enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa höjdes med 20 euro i månaden. Under regeringsperioden 2019–2023 gjordes lagstadgade indexjusteringar i förmånerna och på grund av den stigande inflationen tidigarelades indexjusteringen av vissa förmåner som är bundna till folkpensionsindex till augusti 2022 för att trygga förmånstagarnas betalningsförmåga. Indexförhöjningarna och den extra indexförhöjningen förbättrade också bostadsbidragets nivå, särskilt i förhållande till hyresnivån, som utvecklats måttligare än indexen.

Europeiska kommittén för sociala rättigheter, som övervakar efterlevnaden av den europeiska sociala stadgan, har i sina avgöranden behandlat den sociala tryggheten i Finland och senast i ett avgörande i början av 2023 slagit fast att beloppen på det grundläggande utkomstskyddet och de förmåner som tryggar minimiförsörjningen är för låga i Finland. De stater som har satt i kraft stadgan har åtagit sig att skydda de sociala och ekonomiska rättigheter som anges i dess artiklar. Det sociala trygghetssystemet i Finland har både inkomstrelaterade förmåner och minimiförmåner. Till de sociala trygghetsförmånerna till minimibelopp hör garantipension, sjuk- och rehabiliteringsdagpenning till minimibelopp samt grunddagpenningen inom utkomstskyddet för arbetslösa. Dessutom finns behovsprövade förmåner som klassificeras som socialbidrag, dvs. arbetsmarknadsstöd och utkomststöd. Som regel är strävan i Finland att försäkra individens mot sociala risker (såsom arbetslöshet, sjukdom eller arbetsoförmåga).

I bakgrunden till vårt system finns den nordiska uppfattningen om social trygghet som en kombination av ekonomiskt stöd och tjänster. Kommittén har också granskat hur väl grundskyddet i de andra nordiska länderna räcker till. Också i fråga om dem har särdragen i det nordiska systemet kommit fram. Detta har bidragit till att synsättet inte sammanfaller med kommittén för sociala rättigheters uppfattning. Finland gör en annan bedömning av hur väl minimiskyddet räcker till, eftersom de sociala förmånerna, social- och hälsovårdstjänsterna och olika avgiftstak för hälso- och sjukvård bildar en helhet i vårt land. Nivån på en enskild förmån är enligt Finlands

uppfattning inte ett bra mått på hur väl stödet räcker till, eftersom försörjningen i Finland kan bestå exempelvis av arbetsmarknadsstöd, bostadsbidrag och utkomststöd. Dessutom har bland annat offentliga hälso- och sjukvårdstjänster och receptbelagda läkemedel egna avgiftstak som begränsar kundens hälso- och sjukvårdskostnader till en skälig nivå.

Med stöd av vad som anförts ovan anser regeringen att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning, men ser det som önskvärt att utlåtande om förslaget inhämtas av grundlagsutskottet.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) 13 § och
ändras 7 §, 8 § 1 mom., 9 och 10 §, 12 § 6 mom., 16 § 1 mom., 31 § 3 mom. och 52 §,
av dem 8 § 1 mom. och 10 § sådana de lyder i lag 1533/2016, 9 § sådan den lyder i lagarna
1533/2016 och 557/2022 samt 16 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1672/2015, som följer:

7 §

Bostad

Bostadsbidrag kan beviljas för de boendeutgifter som ett hushåll har för en sådan hyresbostad eller bostadsrättsbostad i Finland som ska betraktas som stadigvarande bostad. Bostaden ska duga som bostad och enligt dess officiella användningsändamål vara avsedd som bostad eller i övrigt avsedd för stadigvarande bostadsbruk.

Med hyresbostad avses en bostad där besittningen grundar sig på ett hyresavtal enligt lagen om hyra av bostadslägenhet (481/1995).

Det som i denna lag föreskrivs om hyresbostäder tillämpas också på bostadsrättsbostäder enligt lagen om bostadsrättsbostäder (393/2021), om inte något annat föreskrivs nedan.

8 §

Rätt till bostadsbidrag

Ett hushåll har rätt att i bostadsbidrag få 70 procent av beloppet av de godtagbara boendeutgifter som anges i 9 § och som uppgår högst till det maximibelopp som anges i 10 §, med avdrag för den bassjälvriskandel som anges i 16 § och bestäms enligt inkomsterna.

9 §

Godtagbara boendeutgifter

Som boendeutgifter för ett hushåll som bor i en hyresbostad godkänns hyran samt separat betalda vattenavgifter och uppvärmningskostnader. Som separat betalda vattenavgifter beaktas 17 euro per person och månad och som uppvärmningskostnader 38 euro per månad för den första personen och därefter 13 euro för varje ytterligare person.

De uppvärmningskostnader som nämns i 1 mom. höjs med 4 procent i landskapen Södra Savolax, Norra Savolax och Norra Karelen och med 8 procent i landskapen Norra Österbotten, Kajanaland och Lappland.

Om ett hushåll som bor på hyra har en underhyresgäst, avdras från de i denna paragraf avsedda boendeutgifterna för hushållet det hyresbelopp som underhyresgästen betalar.

10 §

Maximala boendeutgifter

Av de boendeutgifter för ett hushåll som är godtagbara enligt 9 § beaktas högst följande belopp per månad:

Hushållets storlek, personer	Kommungrupp I	Kommungrupp II	Kommungrupp III
1	492	390	344
2	706	570	501
3	890	723	641
4	1 038	856	764

Om ett hushåll består av fler än fyra personer, höjs de maximala boendeutgifterna enligt 1 mom. med 130 euro i kommungrupp I, 117 euro i kommungrupp II och 112 euro i kommungrupp III för varje medlem av hushållet som överstiger fyra personer.

Kommunerna delas in i kommungrupper enligt följande:

- 1) till kommungrupp I hör Esbo, Grankulla, Helsingfors och Vanda,
- 2) till kommungrupp II hör Björneborg, Borgå, Hyvinge, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kervo, Kouvola, Kuopio, Kyrkslätt, Lahtis, Lojo, Nokia, Nurmijärvi, Reso, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sibbo, Sjundeå, S:t Michel, Tammerfors, Tavastehus, Träskända, Tusby, Uleåborg, Vasa, Vichtis, Villmanstrand och Åbo,
- 3) till kommungrupp III hör alla andra kommuner än de som nämns i 1 eller 2 punkten.

12 §

Inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget

Från hyresinkomster avdras det vederlag och de underhållsutgifter som hyresvärderna betalat.

16 §

Bassjälvriskandel

Bassjälvriskandelen är 50 procent av de inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget, med avdrag för det inkomstbelopp som berättigar till fullt bidrag. Den inkomst som berättigar till fullt bidrag är 555 euro, med ett tillägg på 78 euro för varje vuxen som hör till hushållet och med 246 euro för varje barn som hör till hushållet. Om bassjälvriskandelen är mindre än 10 euro beaktas den inte.

31 §

Återkrav av bostadsbidrag

Belopp som ska återkrävas kan kvittas mot förmåner som Folkpensionsanstalten senare betalar. Utan bidragstagarens samtycke kan kvittningen dock endast ske mot en förmån enligt denna lag eller en därmed jämförbar annan förmån.

52 §

Avrundning av beloppen

När bostadsbidraget bestäms ska boendeutgifterna, inkomstposterna för hushållets medlemmar, bassjälvriskandelens storlek och det bostadsbidrag som ska betalas, beaktas till månadsbelopp med en cents noggrannhet. Hushållets sammanlagda inkomster, de maximala boendeutgifter som anges i 10 § och de värden enligt 16 § som används vid beräkningen av bassjälvriskandelen ska avrundas till hela euro.

Denna lag träder i kraft den 20 och den tillämpas på bidrag som beviljas eller justeras vid denna tidpunkt eller därefter. Bestämmelserna i 7 och 9 §, 12 § 6 mom. och 52 § träder dock i kraft den 1 september 2024. Upphävandet av 13 § beaktas inte vid bedömningen av den förändring i hushållets fortlöpande månadsinkomster som avses i 27 § 2 mom. 1 punkten.

Helsingfors den 12 oktober 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Minister för social trygghet Sanni Grahn-Laasonen

Lag

om ändring av lagen om allmänt bostadsbidrag

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om allmänt bostadsbidrag (938/2014) 13 § och
ändras 7 §, 8 § 1 mom., 9 och 10 §, 12 § 6 mom., 16 § 1 mom., 31 § 3 mom. och 52 §,
av dem 8 § 1 mom. och 10 § sådana de lyder i lag 1533/2016, 9 § sådan den lyder i lagarna
1533/2016 och 557/2022 samt 16 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1672/2015, som följer:

Gällande lydelse

7 §

Bostad

Bostadsbidrag kan beviljas för de boendeutgifter som ett hushåll har för en sådan hyresbostad, bostadsrättsbostad eller *ägarbostad* i Finland som ska betraktas som stadigvarande bostad. Bostaden ska duga som bostad och enligt dess officiella användningsändamål vara avsedd som bostad eller i övrigt avsedd för stadigvarande bostadsbruk.

Med hyresbostad avses en bostad där besittningen grundar sig på ett hyresavtal enligt lagen om hyra av bostadslägenhet (481/1995).

Det som i denna lag föreskrivs om hyresbostäder tillämpas också på bostadsrättsbostäder enligt lagen om bostadsrättsbostäder (650/1990), om inte något annat föreskrivs nedan.

Ägarbostäder är aktiebostäder och andra ägarbostäder. Med aktiebostad avses en ägarbostad i ett hus som ägs av ett bostadsaktiebolag eller bostadsandelslag.

8 §

Rätt till bostadsbidrag

Ett hushåll har rätt att i bostadsbidrag få 80 procent av beloppet av de godtagbara boendeutgifter som anges i 9 § och som uppgår högst till det maximibelopp som avses i 10 §, med

Föreslagen lydelse

7 §

Bostad

Bostadsbidrag kan beviljas för de boendeutgifter som ett hushåll har för en sådan hyresbostad eller bostadsrättsbostad i Finland som ska betraktas som stadigvarande bostad. Bostaden ska duga som bostad och enligt dess officiella användningsändamål vara avsedd som bostad eller i övrigt avsedd för stadigvarande bostadsbruk.

Med hyresbostad avses en bostad där besittningen grundar sig på ett hyresavtal enligt lagen om hyra av bostadslägenhet (481/1995).

Det som i denna lag föreskrivs om hyresbostäder tillämpas också på bostadsrättsbostäder enligt lagen om bostadsrättsbostäder (393/2021), om inte något annat föreskrivs nedan.

8 §

Rätt till bostadsbidrag

Ett hushåll har rätt att i bostadsbidrag få 70 procent av beloppet av de godtagbara boendeutgifter som anges i 9 § och som uppgår högst till det maximibelopp som anges i 10 §, med

Gällande lydelse

avdrag för den bassjälvriskandel som avses i 16 § och bestäms enligt inkomsterna.

9 §

Godtagbara boendeutgifter

Som boendeutgifter för ett hushåll som bor i en hyresbostad godkänns hyran samt separat betalda vattenavgifter och uppvärmningskostnader. Som separat betalda vattenavgifter beaktas 17 euro per person och månad och som uppvärmningskostnader 38 euro per månad för den första personen och därefter 13 euro för varje ytterligare person.

Som boendeutgifter för ett hushåll som bor i en ägarbostad godkänns underhålls- och finansieringsutgifterna för bostaden. Som underhållsutgifter för en aktiebostad godkänns vederlaget samt separat betalda vattenavgifter och uppvärmningskostnader. Vattenavgifterna och uppvärmningskostnaderna beaktas till de belopp som anges i 1 mom.

Som underhållsutgifter för andra ägarbostäder än aktiebostäder godkänns följande:

Hushållets storlek, personer	Underhållsutgifter som ska beaktas, €/månad
1	89
2	107
3	135
4	159

Om ett hushåll består av fler än fyra personer, höjs underhållsutgifterna för andra ägarbostäder än aktiebostäder med 49 euro för den medlem eller de medlemmar av hushållet som överstiger fyra personer.

De uppvärmningskostnader som nämns i 1 och 2 mom. och de underhållsutgifter som nämns i 3 och 4 mom. höjs med 4 procent i landskapen Södra Savolax, Norra Savolax och Norra Karelen och med 8 procent i landskapen Norra Österbotten, Kajanaland och Lappland.

Som finansieringsutgifter för ett hushåll som bor i en ägarbostad godkänns 73 procent av de månatliga räntorna på personliga lån som tagits för att skaffa och bygga om bostaden. Som utgifter för en bostadsrättsbostad

Föreslagen lydelse

avdrag för den bassjälvriskandel som anges i 16 § och bestäms enligt inkomsterna.

9 §

Godtagbara boendeutgifter

Som boendeutgifter för ett hushåll som bor i en hyresbostad godkänns hyran samt separat betalda vattenavgifter och uppvärmningskostnader. Som separat betalda vattenavgifter beaktas 17 euro per person och månad och som uppvärmningskostnader 38 euro per månad för den första personen och därefter 13 euro för varje ytterligare person.

De uppvärmningskostnader som nämns i 1 mom. höjs med 4 procent i landskapen Södra Savolax, Norra Savolax och Norra Karelen och med 8 procent i landskapen Norra Österbotten, Kajanaland och Lappland.

Gällande lydelse

godkänns 73 procent av de månatliga räntorna på personliga lån som tagits för att skaffa bostadsrätten. Ovannämnda lån ska ha beviljats av staten, en kommun, en församling eller ett kreditinstitut som står under offentlig tillsyn och som bedriver kreditverksamhet.

Av de i 2 mom. avsedda underhållsutgifterna för ett hushåll som bor i en aktiebostad beaktas som maximal underhållsutgift högst ett belopp som är 30 procent av de maximala boendeutgifter som avses i 10 § och som maximal finansieringsutgift högst ett belopp som är 70 procent av hushållets maximala boendeutgifter. Om underhållsutgifterna överstiger de maximala underhållsutgifterna, beaktas av den överskjutande delen 73 procent som godtagbara finansieringsutgifter för bostaden.

Om ett hushåll som bor på hyra har en underhyresgäst, avdras från de i denna paragraf avsedda boendeutgifterna för hushållet det hyresbelopp som underhyresgästen betalar. I fråga om hushåll som bor i en ägarbostad avdras den hyra som underhyresgästen betalar från underhållsutgifterna och ett eventuellt resterande belopp från finansieringsutgifterna.

10 §

Maximala boendeutgifter

Av de boendeutgifter för ett hushåll som är godtagbara enligt 9 § beaktas högst följande belopp per månad:

Hushållets storlek, personer	Kommungrupp I	Kommungrupp II	Kommungrupp III	Kommungrupp IV
1	508	492	390	344
2	735	706	570	501
3	937	890	723	641
4	1 095	1 038	856	764

Om ett hushåll består av fler än fyra personer, höjs de maximala boendeutgifterna enligt 1 mom. med 137 euro i kommungrupp I, 130 euro i kommungrupp II, 117 euro i kommungrupp III och 112 euro i kommungrupp IV för varje medlem av hushållet som överstiger fyra personer.

Föreslagen lydelse

Om ett hushåll som bor på hyra har en underhyresgäst, avdras från de i denna paragraf avsedda boendeutgifterna för hushållet det hyresbelopp som underhyresgästen betalar.

10 §

Maximala boendeutgifter

Av de boendeutgifter för ett hushåll som är godtagbara enligt 9 § beaktas högst följande belopp per månad:

Hushållets storlek, personer	Kommungrupp I	Kommungrupp II	Kommungrupp III
1	492	390	344
2	706	570	501
3	890	723	641
4	1 038	856	764

Om ett hushåll består av fler än fyra personer, höjs de maximala boendeutgifterna enligt 1 mom. med 130 euro i kommungrupp I, 117 euro i kommungrupp II och 112 euro i kommungrupp III för varje medlem av hushållet som överstiger fyra personer.

Gällande lydelse

Kommunerna delas in i kommungrupper enligt följande:

- 1) till kommungrupp I hör Helsingfors,
- 2) till kommungrupp II hör Esbo, Grankulla och Vanda,

- 3) till kommungrupp III hör Björneborg, Borgå, Hyvinge, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kervo, Kouvola, Kuopio, Kyrkslätt, Lahtis, Lojo, Nokia, Nurmijärvi, Reso, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sibbo, Sjundeå, S:t Michel, Tammerfors, Tavastehus, Träskända, Tusby, Uleåborg, Vasa, Vichtis, Villmanstrand och Åbo,

- 4) till kommungrupp IV hör alla andra kommuner än de som nämns i 1–3 punkten.

12 §

Inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget

Från hyresinkomster avdras det vederlag och de underhållsutgifter som hyresvärden betalat. Underhållsutgifterna dras dock av till ett belopp som motsvarar högst de maximala underhållsutgifter som avses i 9 §.

13 §

Förvärvsinkomstavdrag

Från de sammanlagda löneinkomsterna och inkomsterna enligt 12 § 4 mom. 1 punkten för en medlem i hushållet avdras 300 euro i månaden när bostadsbidragets belopp beräknas.

Föreslagen lydelse

Kommunerna delas in i kommungrupper enligt följande:

- 1) till kommungrupp I hör *Esbo, Grankulla, Helsingfors och Vanda,*

- 2) till kommungrupp II hör *Björneborg, Borgå, Hyvinge, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kervo, Kouvola, Kuopio, Kyrkslätt, Lahtis, Lojo, Nokia, Nurmijärvi, Reso, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sibbo, Sjundeå, S:t Michel, Tammerfors, Tavastehus, Träskända, Tusby, Uleåborg, Vasa, Vichtis, Villmanstrand och Åbo,*

- 3) till kommungrupp III hör *alla andra kommuner än de som nämns i 1 eller 2 punkten.*

12 §

Inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget

Från hyresinkomster avdras det vederlag och de underhållsutgifter som hyresvärden betalat.

(upphävs)

Gällande lydelse

16 §

Bassjälvriskandel

Bassjälvriskandelen är 42 procent av de inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget, med avdrag för det inkomstbelopp som berättigar till fullt bidrag. Den inkomst som berättigar till fullt bidrag är 555 euro, med ett tillägg på 92 euro för varje vuxen som hör till hushållet och med 205 euro för varje barn som hör till hushållet. Om bassjälvriskandelen är mindre än 10 euro beaktas den inte.

31 §

Återkrav av bostadsbidrag

Belopp som ska återkrävas kan kvittas mot *bostadsbidrag eller andra därmed jämförbara förmåner* som Folkpensionsanstalten senare betalar. Utan bidragstagarens samtycke kan kvittningen dock endast ske mot en förmån enligt denna lag eller en därmed jämförbar annan förmån.

52 §

Avrundning av beloppen

När bostadsbidraget bestäms ska boendeutgifterna, inkomstposterna för hushållets medlemmar, bassjälvriskandelens storlek och det bostadsbidrag som ska betalas, beaktas till månadsbelopp med en cents noggrannhet. Hushållets sammanlagda inkomster, de *underhållsutgifter som avses i 9 §*, de maximala boendeutgifter som anges i 10 § och de i 16 § avsedda värden som används vid beräkningen av bassjälvriskandelen ska avrundas till hela euro.

Föreslagen lydelse

16 §

Bassjälvriskandel

Bassjälvriskandelen är 50 procent av de inkomster som ska beaktas i bostadsbidraget, med avdrag för det inkomstbelopp som berättigar till fullt bidrag. Den inkomst som berättigar till fullt bidrag är 555 euro, med ett tillägg på 78 euro för varje vuxen som hör till hushållet och med 246 euro för varje barn som hör till hushållet. Om bassjälvriskandelen är mindre än 10 euro beaktas den inte.

31 §

Återkrav av bostadsbidrag

Belopp som ska återkrävas kan kvittas mot förmåner som Folkpensionsanstalten senare betalar. Utan bidragstagarens samtycke kan kvittningen dock endast ske mot en förmån enligt denna lag eller en därmed jämförbar annan förmån.

52 §

Avrundning av beloppen

När bostadsbidraget bestäms ska boendeutgifterna, inkomstposterna för hushållets medlemmar, bassjälvriskandelens storlek och det bostadsbidrag som ska betalas, beaktas till månadsbelopp med en cents noggrannhet. Hushållets sammanlagda inkomster, de maximala boendeutgifter som anges i 10 § och de värden enligt 16 § som används vid beräkningen av bassjälvriskandelen ska avrundas till hela euro.

Denna lag träder i kraft den 20 och den tillämpas på bidrag som beviljas eller justeras vid denna tidpunkt eller därefter. Bestämmelserna i 7 och 9 §, 12 § 6 mom. och 52 § träder dock i kraft den 1 september 2024.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Upphävandet av 13 § beaktas inte vid bedömningen av den förändring i hushållets fortlöpande månadsinkomster som avses i 27 § 2 mom. 1 punkten.